War Heritage Institute

BELGIUM, BATTLEFIELD OF EUROPE

JAARVERSLAG 2023

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord van de directeur-generaal ... 3
Ons instituut kort samengevat ... 4
2023 in een oogopslag ... 5
Herinnering ... 18
Plechtigheden en herdenkingsactiviteiten ... 18
Educatieve activiteiten ... 22
Onze tentoonstellingen ... 29
Permanente tentoonstellingen ... 29
Tijdelijke tentoonstellingen ... 30
Onze collecties ... 31
Aanwinsten ... 31
Bruiklenen ... 35
Databeheer ... 37
Ons documentatiecentrum ... 39
Ons netwerk ... 42
Onze wetenschappelijke publicaties ... 43
Onze wetenschappelijke activiteiten ... 44
Realisaties ... 44
Interne activiteiten ... 46
Deelnames aan evenementen ... 47
Onze communicatie-acties ... 49
Onze ondersteuningsactiviteiten ... 51
Onze cijfers ... 58
Financiën ... 58
Bezoekersaantallen ... 63
Personeel ... 66

VOORWOORD VAN DE DIRECTEUR-GENERAAL

Het jaar 2023 heeft ons opnieuw herinnerd dat oorlog en geweld helaas nog steeds deel uitmaken van ons leven. Na Oekraïne was het het Midden-Oosten dat toneel werd van nieuwe drama's. Deze context benadrukt des te meer hoe essentieel de missie van het War Heritage Institute blijft: bewaren, onderzoeken en getuigen, met de overtuiging dat herinnering onze beste garantie blijft om te voorkomen dat de geschiedenis zich herhaalt.

Ondanks een structureel personeelstekort van ongeveer 20% en aanhoudende budgettaire beperkingen, konden we met trots vaststellen dat onze diensten en sites talrijke projecten tot een goed einde hebben gebracht. De inhuldiging van de vernieuwde expohal L3 in Bastogne Barracks markeerde de overgang van een open depot naar een volwaardig museum. De museografie die werd toegepast bij de presentatie van de pantservoertuigen werd internationaal geprezen als een nieuwe standaard. Ook in Brussel werd hard gewerkt: de 'Hollandse' Zaal kreeg een grondige opfrissing, de renovatie van de zaal '14-'18 werd voortgezet met een nieuwe vitrine over Midden-Europa, en via studiedagen en colloquia werd het debat gevoerd rond thema's zoals nationale identiteit en de problematiek van vervalsingen in museumcollecties.

Tegelijkertijd kon ons publiek genieten van een brede waaier aan activiteiten. Zo werd het project 'Topstukken' op onze website gelanceerd en vonden in het Koninklijk Legermuseum succesvolle edities van de Nocturne en Museum Night Fever plaats. In Bastogne Barracks trok het NUTS Weekend opnieuw duizenden bezoekers, terwijl Breendonk Memorial een centrale rol speelde in herdenkingsactiviteiten, waaronder een voorleesmarathon, de campagne 'De muur van Breendonk' in het Centraal Station van Brussel, en een bedevaart die voor het eerst zonder overlevenden van het kamp plaatsvond. Ook de reizende tentoonstelling over de mensenrechten, geopend naar aanleiding van de 75e verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, bereikte tal van scholen. Intussen maakten niet minder dan 8.000 leerlingen kennis met het verleden via herinneringsreizen naar onder meer Struthof, Buchenwald en Auschwitz.

Naast deze initiatieven voor het grote publiek hebben onze medewerkers achter de schermen een aanzienlijke inspanning geleverd: honderden tonnen aan collectiestukken werden veilig verhuisd van Brasschaat naar Ieper, meer dan duizend nieuwe objecten werden geregistreerd, internationale bruiklenen hebben onze bekendheid versterkt, en er werd intensief gewerkt aan de creatie van een nieuwe databank die onze collecties vanaf 2025 nog toegankelijker zal maken. Tegelijkertijd werden de eerste stappen gezet voor de ontwikkeling van een nieuw bezoekerscentrum aan de Commandobunker Kemmel, evenals voor een museumruimte gewijd aan de Koude Oorlog in Ieper.

Dat al deze verwezenlijkingen mogelijk waren ondanks een moeilijke context, is te danken aan het professionalisme, de creativiteit en de solidariteit van onze medewerkers en vrijwilligers. Zij hebben het verschil gemaakt, vaak met beperkte middelen, maar altijd met enthousiasme. Met dit zevende jaarverslag willen we hun werk zichtbaar maken en het brede publiek tonen dat het War Heritage Institute, meer dan ooit, relevant en veerkrachtig is.

Ik wens u veel leesplezier.

Michel Jaupart
Directeur-generaal

ONS INSTITUUT KORT SAMENGEVAT

Het War Heritage Institute omvat een centrale administratie, gevestigd op de site van het Jubelpark in Brussel, evenals een reeks musea en/of gedenkplaatsen. De centrale administratie voert beheer- en ondersteuningsopdrachten voor de sites uit. Ze beheert niet enkel de financiële en menselijke middelen, maar bepaalt en implementeert ook het aankoopbeleid, en houdt daarnaast toezicht op het beheer van de infrastructuur en, in mindere mate, op bepaalde werken.

Het instituut werkt met vier departementen: collectiebeheer, sitebeheer, publiekswerking en ondersteunende diensten. Het War Heritage Institute ontplooit zijn kernactiviteiten hoofdzakelijk op zes sites die toegankelijk zijn voor het publiek: het **Koninklijk Legermuseum** in Brussel, het Fort van Breendonk (**Breendonk Memorial**) in Willebroek, **Bastogne Barracks** in Bastenaken, de **Dodengang** in Diksmuide, de **Commandobunker** in Kemmel en **Gunfire** in Brasschaat. Daarnaast beheert het twee gesloten depots, in Landen en in Ieper.

Het War Heritage Institute is een instelling van openbaar nut, opgericht door de wet van 28 april 2017, en tevens een federale wetenschappelijke instelling onder toezicht van de minister van Defensie. Het is het resultaat van de fusie van vier afzonderlijke entiteiten: een deel van het Veteraneninstituut–Nationaal Instituut voor Oorlogsinvaliden, Oud-strijders en Oorlogsslachtoffers, het Nationaal Gedenkteken van het Fort van Breendonk, het Koninklijk Legermuseum en de Historische Pool van Defensie.

Deze constructie is het resultaat van een onderzoek naar de organisaties van openbaar nut van Defensie en de verschillende structuren van Defensie die betrokken zijn bij het behoud van militair erfgoed en historische herinnering. Het onderzoek werd in 2015 en 2016 uitgevoerd op verzoek van de Belgische federale regering, met als doel de samenhang in het beheer van deze onderwerpen te verbeteren. In juni 2018 verkreeg het War Heritage Institute het statuut van federale wetenschappelijke instelling, als bevestiging van het wetenschappelijke karakter van de organisatie.

2023 IN EEN OOGOPSLAG

16 januari – Nieuwjaarsreceptie

19 januari – Herinneringsreis naar Auschwitz

2 februari – Delegatie van de Ambassade van de Verenigde Staten van Amerika in België te gast in het Koninklijk Legermuseum

6 februari – Leegmaking van de Historische Zaal in het Koninklijk Legermuseum

9 februari en 7 maart – Getuigenis van Holocaustoverlevende Lili Leignel in Gembloers en Doornik

15 februari – Delegatie van de Ambassade van de Verenigde Staten van Amerika in België te gast in Breendonk Memorial

27 maart – Eedaflegging van de nieuwe statutaire personeelsleden

28 maart – Deelname aan de herdenkingsplechtigheid van de Nationale Confederatie van de Politieke Gevangenen 40-45 en Rechthebbenden van België (NCPGR) in Doornik

29 maart – Inhuldiging van de tentoonstelling over drie stripverhalen rond de Tweede Wereldoorlog (‘Le Petit Théâtre des Opérations’, ‘La Guerre des Lulus’ en ‘Onze Oorlog’) in het Koninklijk Legermuseum

4 april – Verplaatsing van de Guépard-tank in het Koninklijk Legermuseum

8 mei – Deelname aan de herdenkingsplechtigheid van het einde van de Tweede Wereldoorlog aan de Congreskolom in Brussel

18 mei – Nocturne in het Koninklijk Legermuseum

19 juni – Driemaandelijkse vergadering

25–27 juni – Delegatie van de Ambassade van de Republiek Benin in België te gast op de verschillende sites van het War Heritage Institute

29 juni – Inhuldiging van het tijdelijke bezoekersparcours ‘Manneken-Pis’ in het Koninklijk Legermuseum, in samenwerking met GardeRobe MannekenPis

17 juli – Delegatie van de Internationale Federatie van Verzetsstrijders – Vereniging van Antifascisten (FIR) te gast in het Koninklijk Legermuseum

21 juli – Deelname met een stand aan de festiviteiten rond de Nationale Feestdag nabij het Warandepark in Brussel

27 augustus – Deelname aan Tanks in Town te Bergen

11 september – Driemaandelijkse vergadering in Bastogne Barracks

12 september – Start van de renovatiewerken aan de ‘Hollandse’ Zaal in het Koninklijk Legermuseum

13 september – Plechtige prijsuitreiking aan de winnaars van de tekenwedstrijd ‘Verstript Verleden’ in het Koninklijk Legermuseum

15 september – Inhuldiging van expohal L3 in Bastogne Barracks

20 september – Deelname aan de 77ste nationale bedevaart in Breendonk Memorial

4 oktober – Lezing 'Geschiedenis, Nationale Identiteit & Museaal Verhaal' in het Koninklijk Legermuseum

8 oktober – Festiviteiten rond ‘100 jaar Legermuseum in het Jubelpark’

10 oktober – Herinneringsreis naar Struthof

21 oktober – Museum Night Fever in het Koninklijk Legermuseum

8 november – Herinneringsreis naar de Westhoek ter gelegenheid van de 105e verjaardag van de ondertekening van de wapenstilstand van de Eerste Wereldoorlog

20 november – Erkenning van verdienste door medaille-uitreiking aan militair en burgerpersoneel

20 november – Plechtige toast op de Koning

20 november – Korpsmaaltijd

24 november – Congres ‘FAKE, False and Real in Museums, Culture and Society’ in het Koninklijk Legermuseum

5 december – Inhuldiging van de reizende tentoonstelling ‘De universele rechten van de mens’ in het Koninklijk Legermuseum

5 december – Inhuldiging van het Vredesmonument in het Koninklijk Legermuseum

8 december – Nationale dag voor de herdenking van de slachtoffers van de door de Belgische Staat officieel erkende genocides in de Kamer van volksvertegenwoordigers

10 december – Inhuldiging van het Vredesmonument in Breendonk Memorial

16 december – Mobiele herdenkingscampagne ‘De muur van Breendonk’ in het Centraal Station van Brussel

18 december – Overdracht van de vlag naar aanleiding van de sluiting van het Competentiecentrum Steunmateriaal en Producten (CCMP) in Ieper

HERINNERING

De tragische gebeurtenissen uit het verleden vormen de kern van onze herdenkingsopdracht en moeten als erfgoed aan de jonge generaties worden doorgegeven. De menselijke offers die tijdens de twee wereldoorlogen werden gebracht, onderstrepen de waarde van vrijheid. Het is aan toekomstige generaties om deze vrijheid te beschermen.

De dienst Herinnering van het War Heritage Institute biedt elk jaar gewoontegetrouw een volledig programma voor de scholen uit, waarbij diepgaand op de geschiedenis wordt ingegaan en bezinning wordt aangemoedigd. Door in gesprek te gaan met leerlingen, willen we hen niet alleen helpen de geschiedenis beter te doen begrijpen, maar ook hun engagement en kritisch denkvermogen opwekken. Deze activiteiten benadrukken dat het verleden lessen voor de jonge generaties kan aanreiken.

Ook in 2023 hebben we dit engagement kracht bijgezet door onze herdenkingsactiviteiten en -plechtigheden.

PLECHTIGHEDEN EN HERDENKINGSACTIVITEITEN

Na enkele moeilijke jaren ten gevolge van de coronapandemie hernamen de activiteiten van de dienst Herinnering volop. Terwijl in 2022 in veel scholen nog restricties golden wat betreft het toelaten van externen, vielen die in 2023 grotendeels weg.

Naast de vele uitleningen van onze reizende tentoonstellingen organiseerden we ook dit jaar opnieuw meerdere herinneringsreizen naar voormalige concentratiekampen in het buitenland, alsook sessies met de getuigenissen van mevr. Lili Leignel en dhr. Alberto Israël.

Toch viel het aantal bezoeken lager uit dan de voorbije jaren, gezien een groot deel van het jaar werd gewerkt aan een nieuwe tentoonstelling rond de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die in december 2023 in het Koninklijk Legermuseum in première ging.

Reizende tentoonstellingen

De tentoonstelling die in 2023 het meeste werd uitgeleend was ‘Deportatie en Genocide’. Om en bij de 1.720 scholieren en leerkrachten bezochten de tentoonstelling met een gids. Daarnaast stond ook de tentoonstelling ‘Oorlogspropaganda weerstaan!’ 26 weken op verschillende plaatsen in Vlaanderen en Wallonië opgesteld, waaronder 10 weken in Hippowar in Waregem.

Ook de tentoonstellingen ‘Interbellum’, ‘De Groote Oorlog in grote lijnen’ en ‘Verzet in Europa’ werden meermaals opgesteld.

Bijna alle uitleningen van de tentoonstellingen gingen gepaard met een gegidst bezoek door een van de gidsen van de dienst Herinnering.

In totaal bereikte de dienst Herinnering met de verschillende reizende tentoonstellingen 11.798 personen.

Presentaties in scholen

De medewerkers van de dienst Herinnering waren niet enkel aanwezig in scholen met reizende tentoonstellingen, maar ook met PowerPointpresentaties rond verschillende onderwerpen. Zowel de Eerste en de Tweede Wereldoorlog, als 'Deportatie en Genocide' en het interbellum kwamen aan bod. Deze presentaties worden eerder opgevat als een gesprek, veeleer dan als een monoloog. Het is hierbij de bedoeling dat leerlingen zelf ook vragen stellen en kritisch over het verleden reflecteren.

Getuigenissen door overlevenden van concentratiekampen

De dienst Herinnering werd de voorbije 10 jaar geconfronteerd met het overlijden van heel veel overlevenden van de concentratiekampen. Hun levensverhaal én hun fysieke aanwezigheid maakte de gebeurtenissen in de concentratiekampen heel tastbaar. In 2023 gaf de Noord-Franse Lili Leignel twee conferenties voor jongeren, waarvan één in de Imagix-bioscoop in Doornik voor 1.200 aanwezigen.

Ook Alberto Israël, een overlevende van Auschwitz, bracht zijn levensverhaal voor een groep jongeren.

Herinneringsreizen in binnen- en buitenland

In 2023 organiseerde de dienst Herinnering opnieuw enkele herinneringsreizen voor scholen naar sites in binnen- en buitenland. In totaal namen we vijf groepen mee naar het Fort van Breendonk. In november kwamen 75 leerlingen drie dagen samen in de Westhoek om tijdens verschillende bezoeken en activiteiten het einde van de Eerste Wereldoorlog te herdenken. Daarnaast trokken de gidsen zes keer met verschillende groepen naar de Elzas in Frankrijk om er het voormalige concentratiekamp Struthof te bezoeken, alsook het museum Alsace-Moselle en de Europese instellingen. Tijdens een reis met leerlingen in Centraal-Duitsland stonden bezoeken aan de voormalige kampen van Buchenwald en Mittelbau-Dora op het programma. Ten slotte organiseerde een van de medewerkers van de dienst ook een reis naar Hamburg om er de Valentin Bunker te bezoeken, alsook de voormalige kampen van Neuengamme en Bergen-Belsen. Naar jaarlijkse traditie trok de dienst Herinnering in samenwerking met Defensie in januari naar Polen om Auschwitz en Birkenau te bezoeken. Tijdens de eendagsreis maakten leerlingen kennis met een van de donkerste bladzijden uit de menselijke geschiedenis.

Samenwerking met het Parlement francophone bruxellois

Reeds geruime tijd werkt de dienst Herinnering samen met het Parlement francophone bruxellois (PFB) om Brusselse jongeren de kans te geven kennis te maken met de Eerste of de Tweede Wereldoorlog.

In 2023 bezochten 250 leerlingen uit verschillende secundaire scholen in de voormiddag het Fort van Breendonk en in de namiddag het Koninklijk Legermuseum.

Scholen die op de Eerste Wereldoorlog wensten te focussen, bezochten onder onze begeleiding het museum Passchendaele1917 en aansluitend Tyne Cot Cemetery. Om en bij de 100 jongeren kozen voor deze optie.

Opleiding politieacademie Jurbise

De mensen van de dienst Herinnering gaven, in samenwerking met de Stichting Auschwitz vzw, een opleiding aan 74 toekomstige politie-inspecteurs uit de politieacademie van Jurbise. In de voormiddag stond een bezoek aan het fort van Breendonk gepland, in de namiddag focusten de medewerkers van de Stichting Auschwitz op migratiegolven in de 20ste eeuw.

Plaatsing van struikelstenen in de provincie Henegouwen

Op verschillende plaatsen in Henegouwen werden struikelstenen aangebracht. Struikelstenen krijgen een plaats voor huizen waar personen woonden die tijdens de Tweede Wereldoorlog werden gedeporteerd. Medewerkers van de dienst Herinnering omkaderden aanwezige jongeren. Zo kwamen de leerlingen te weten waar het concept 'struikelsteen' vandaan komt en waarom die er in Henegouwen komen. Daarenboven kregen ze meer informatie over de personen die destijds werden gedeporteerd.

Ontwikkeling van de tentoonstelling 'De universele rechten van de mens'

Ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van de ondertekening van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens ontwikkelde de dienst Herinnering een nieuwe reizende tentoonstelling rond dit thema.

De tentoonstelling neemt de bezoeker mee op een reis door de fascinerende geschiedenis en hedendaagse ontwikkelingen van mensenrechten. Door middel van drie aparte delen brengen we de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens tot leven. Tegelijkertijd onderlijnen we het belang van deze verklaring. De belangrijkste doelgroep van de expo zijn leerlingen van de derde graad van het secundair onderwijs, maar de tentoonstelling is voor iedereen toegankelijk. Het doel van de expo is niet enkel dat de bezoeker de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens begrijpt, maar ook dat een kritische geest wordt ontwikkeld om mensenrechtenschendingen te herkennen.

De tentoonstelling benadert de geschiedenis van mensenrechten niet chronologisch. In plaats daarvan krijgt de bezoeker voorbeelden uit zowel verre als recente geschiedenis om de artikelen van de Universele Verklaring in context te plaatsen en dit geografisch zowel veraf als dichtbij. Zowel positieve voorbeelden als mensenrechtenschendingen komen aan bod.

'De Universele rechten van de mens' is een boeiende en educatieve tentoonstelling die de reis door de geschiedenis van mensenrechten en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens in een nieuw licht plaatst. We hopen dat de bezoeker niet alleen geïnformeerd, maar ook geïnspireerd en geëngageerd raakt om voor een rechtvaardigere wereld te strijden. Het

begrijpen van mensenrechten is niet enkel een kwestie van kennis, maar een noodzakelijke stap om mensenrechtenschendingen te herkennen en te bestrijden.

EDUCATIEVE ACTIVITEITEN

De dienst Herinnering en de Educatieve dienst van het War Heritage Institute zetten diverse schoolprojecten op om de herdenkingsopdracht te ondersteunen. Deze projecten richten zich voornamelijk op de Eerste en Tweede Wereldoorlog, maar besteden ook aandacht aan recentere conflicten waarbij België betrokken was.

De herdenkingsopdracht stelt dat het verleden nooit mag worden vergeten en gaat daarom hand in hand met educatie. Om te voorkomen dat een sociaal-politieke context opnieuw aanleiding zou geven tot autoritaire regimes, is het onze plicht jongeren te wijzen op vrede, vrijheid en democratie – essentiële waarden die een brug tussen generaties slaan.

Concreet vertaalt dit zich in pedagogische dossiers voor scholen en het brede publiek, in de organisatie van schoolbezoeken, familiebezoeken tijdens schoolvakanties, en evenementen binnen én buiten onze muren. Daarnaast ontwikkelen we specifieke tools voor leerkrachten, zoals pedagogische koffers.

Ook in 2023 hebben we via deze educatieve projecten blijvend ingezet op de overdracht van herinnering en waarden naar de jongere generaties.

Het laatste nieuws van de Educatieve dienst

Met de pandemie eindelijk achter de rug werd 2023 niet langer verstoord door de beperkende maatregelen die sinds 2020 waren opgelegd. Integendeel, als om de verloren tijd in te halen, stonden het hele jaar door tal van activiteiten op het programma.

De talloze werven die in de museumzalen werden opgestart of voortgezet, hadden gevolgen voor de rondleidingen en de evenementen. Het ontbreken van een precieze planning voor de start en voltooiing van de verschillende projecten bemoeilijkte ook de organisatie van evenementen.

De belofte om het team te versterken, jaarlijks herhaald sinds Christine Van Everbroeck met pensioen ging, werd aan het einde van het jaar eindelijk ingelost met de komst van Johan Rennotte als Franstalige medewerker op 5 december en van Robbe Meyntjens als zijn Nederlandstalige tegenhanger op 20 december.

Rondleidingen, animaties en workshops

Rondleidingen

We telden in 2023 zo'n 268 reservaties voor rondleidingen (145 bezoeken in het Frans, 86 in het Nederlands, 33 in het Engels en 4 in het Duits).

Animaties

In 2023 registreerden we 34 reservaties voor animaties (27 in het Frans tegen 33 in 2022 en 7 in het Nederlands, hetzelfde aantal als in 2022).

Animaties buiten de muren (enkel in het Frans)

Ook vonden er animaties buiten de muren (enkel in het Frans) plaats. Het betreft de animaties over de Eerste Wereldoorlog, gebaseerd op het kinderboekje 'Pipo, de oorlogshond', die in basisscholen en in de hoofdbibliotheek Arthur Rimbaud in Charleroi worden aangeboden.

TOTAAL: 20 animaties voor 27 klassen (totaal aantal kinderen: 568 leerlingen van het 3e tot het 6e voorbereidende). Ter vergelijking: in 2022 vonden 14 activiteiten plaats.

In 2023 verzorgden de Educatieve dienst en zijn team van freelance gidsen 322 prestaties. Ter vergelijking: we registreerden 81 rondleidingen (en 115 annuleringen) in 2020, 137 prestaties (en 63 annuleringen) in 2021 en 215 prestaties in 2022. Schoolgroepen blijven de belangrijkste klanten voor de rondleidingen.

Dit cijfer is bemoedigend, aangezien in 2023 verschillende zalen door werkzaamheden ontoegankelijk waren. De zaal '14-'18 werd wegens dakwerken gefaseerd gesloten. De 'Hollandse' Zaal en de Historische Zaal waren enkele weken ontoegankelijk voor het publiek want het plafond diende te worden hersteld. Deze twee zalen werden begin oktober ter gelegenheid van het honderdjarige bestaan van het Koninklijk Legermuseum heropend, maar sloten opnieuw in november door werkzaamheden aan de daken. De eerste verdieping van de Grote Hal bleef gedurende heel 2023 gesloten en veel andere zones waren dat langere tijd eveneens vanwege werkzaamheden aan het glazen dak. Ook het vierkante binnenplein leek meer op een bouwplaats dan op een tentoonstellingsruimte en was niet meer toegankelijk voor bezoekers. Aan het einde van het jaar werden de terrassen gesloten vanwege werkzaamheden aan de arcaden. Door deze sluitingen konden we animaties zoals 'Beestig' en 'Missie Regenboog' of rondleidingen in de luchtvaartafdeling niet aanbieden.

Helaas komen annuleringen steeds vaker voor. Soms zijn ze het gevolg van een staking van het openbaar vervoer, maar onvoorziene gebeurtenissen gooien ook roet in het eten. Door de aanslag in Brussel half oktober werden de vijf rondleidingen gepland voor de volgende dag bijvoorbeeld op het laatste moment geannuleerd (het OCAD had het dreigingsniveau toen naar 4 verhoogd, het hoogste niveau).

Beheer van reservaties

In 2023 registreerden we 101 geannuleerde of aangepaste prestaties.

Het beheer van reservaties blijft een tijdrovende bezigheid die eigenlijk door een specifiek daarvoor aangestelde persoon zou moeten worden uitgevoerd.

Nieuwe educatieve producten

Zaal Wapens en Harnassen: een nieuwe animatie 'Kleine ridder' en een afgewerkt pedagogisch dossier

Hoewel de naam niet is veranderd, werd de animatie voor kinderen van 7 tot 12 jaar in de nieuwe zaal Wapens en Harnassen volledig herbekeken en wel om optimaal gebruik te maken van de nieuwe thema's die in de zaal worden aangesneden. De animatie, uitgewerkt in samenwerking met Anne-Irielle Nève, opdrachthoudster tot februari 2023, werd begin januari aan de gidsen gepresenteerd en kende heel wat bijval. Het pedagogisch dossier 'Wapens en Harnassen' werd in januari 2023 volledig afgerond.

Ondersteuning voor zelfstandig bezoek aan de collecties '19e eeuw' en '1914-1918'

Yousra Laabas, onze stagiaire van de Haute Ecole De Fré, ontwikkelde een interactieve tool ter ondersteuning van bezoeken aan de collecties 'België in de 19e eeuw' en '1914-1918', speciaal voor leerkrachten die geen begeleide rondleiding wensen. Dit nieuwe pedagogische instrument werd door verschillende klassen getest alvorens op onze website te worden aangeboden. Deze opdracht stelde Yousra in staat om dieper in te gaan op de praktische aspecten van haar afstudeerscriptie, getiteld 'Hoe verbetert het gebruik van een interactieve tool de motivatie van leerlingen tijdens museumbezoeken?'.

Activiteiten in de loop van het jaar

Krokuskriebels, carnavalsvakantie

Sinds het schooljaar 2022-2023 vallen de schoolvakanties in Vlaanderen en Wallonië niet meer samen. Waalse scholen hebben ook een extra week vakantie tijdens de carnavalsperiode en met Pasen. Om de twee jaar organiseert de Gezinsbond 'Krokuskriebels' voor gezinnen die lid zijn van hun vereniging. We proberen hieraan deel te nemen om een specifiek evenement aan Nederlandstalige gezinnen aan te bieden.

In 2023 wensten we de onlangs gerenoveerde zaal Wapens en Harnassen in de schijnwerpers te zetten. Elle Jacobs bood zich opnieuw vrijwillig aan om met behulp van de Faro ErfgoedApp een activiteit uit te werken. Ze maakte een rondleiding met een tiental vragen toegankelijk via smartphones en de gratis app. Gedurende de drie vakantieweken (van 18 tot 26 februari voor de Nederlandstaligen en van 18 februari tot 5 maart voor de Franstaligen) downloadden 42 gezinnen de speelapp (21 in het Frans, 14 in het Nederlands, 7 in het Engels). Opvallend is dat 12 gezinnen de ErfgoedApp voor de zaal '14-'18, voor dezelfde actie in 2021 gemaakt, hebben gedownload.

Escape Game, lentevakantie

Voor de lentevakantie plande onze opdrachthoudster Anne-Irielle Nève een escape game in de zaal Wapens en Harnassen. Het spel richt zich tot tieners van 12-13 jaar en volwassenen.

Door de aangepaste schoolvakanties van het schooljaar 2022-2023 lanceerden we het escape game uitsluitend in het Nederlands tijdens de Nederlandstalige schoolvakantie, van 3 tot en met 16 april 2023. Gedurende deze twee weken werden 100 Nederlandstalige boekjes uitgedeeld.

Tijdens de Franstalige schoolvakantie, van 30 april tot en met 12 mei, werden 71 boekjes in het Frans en 25 in het Nederlands opgevraagd. Deze cijfers weerspiegelen het aantal boekjes dat via het onthaal werd uitgedeeld, maar geven geenszins een indicatie van het aantal mensen dat daadwerkelijk de activiteit in de zaal beleefde.

Verstript Verleden

Ondanks de beperkte respons op de verschillende publicaties en publiciteitscampagnes kon de wedstrijd 'Verstript Verleden 2022-23' op meer belangstelling dan in 2021-22 rekenen.

De wedstrijd 'Verstript Verleden' is een drielandenstripwedstrijd, georganiseerd door ONAC-VG voor Frankrijk, VDK voor Duitsland en het War Heritage Institute voor België. De wedstrijd bestaat in Frankrijk sinds 2011. Dit was de derde Belgische deelname (een eerste proefdeelname in 2018 en een volwaardige deelname sinds 2021-22).

In België is deze wedstrijd gericht op jongeren van 13 tot 21 jaar die een korte strip willen maken over een thema dat de drie organiserende landen gemeen hebben, alleen of in groep, op school of recreatief (buitenschoolse groepen). De wedstrijd moet jongeren aanmoedigen te gaan nadenken over en onderzoek te doen naar herdenkingsthema's en tegelijkertijd hun creativiteit, kritisch denkvermogen en contextualiseringsvaardigheden ontwikkelen.

Het thema van de editie 2022-23 was 'Sporen van de oorlog'. De sporen achtergelaten door conflicten zijn talrijk en divers (bijvoorbeeld tastbare sporen: musea, straten, monumenten, begraafplaatsen, gedenkplaatsen, archieven, sporen in het landschap, enz.; immateriële sporen: feestdagen, herinneringen, familieverhalen, psychische aandoeningen, enz.).

Deze editie was een groot succes. In totaal ontvingen we 90 strips van 11 verschillende scholen/groepen (21 Franstalige en 69 Nederlandstalige strips). We telden 15 strips voor de categorie 'individueel' en 75 inzendingen voor de categorie 'groep'. De categorie 'groep' omvatte schoolgroepen van het secundair en het hoger onderwijs.

Ter vergelijking: in 2021-22 ontvingen we 26 strips, allemaal in het Frans (13 in de categorie 'groep' en 13 in de categorie 'individueel').

Het winnaarsverblijf, dat in 2023 in België werd georganiseerd (VDK-verblijfcentrum in Lommel, naast de Duitse militaire begraafplaats), vond plaats van 29 september tot 3 oktober. Het bracht de eersteprijswinnaars uit België, Frankrijk en Duitsland samen. De Belgische deelnemers werden begeleid door Sandrine Place en Hannes Vanwymelbeke.

Nocturne

Zoals elk jaar nam het Koninklijk Legermuseum deel aan de nocturnecampagne van Brussels Museums. Dit jaar sloten we het seizoen af, samen met de twee andere Jubelparkmusea (Autoworld en KMKG), het Cauchiehuis, Belexpo, het hotel-Van Eetvelde, het Felix Art Museum en het Huis van de Europese Geschiedenis. De gekozen datum was bijzonder, want het evenement viel op Hemelvaartsdag, 18 mei 2023.

We kozen voor een programma dat onze collecties en activiteiten achter de schermen belichtte, met thematische rondleidingen, atelierbezoeken, stands die het werk van de instelling presenteerden (oorlogsgraven, collectiebeheer, enz.) en de vertoning van een film die de opdrachten van het War Heritage Institute illustreerde.

Net als vorig jaar boden we een activiteit buiten de muren aan, maar dit jaar was ook onze buur Autoworld erbij. Deze twee uur durende rondleiding gaf de deelnemers de gelegenheid de drie musea van de site te ontdekken en wel via een 'speeddate'. Om dit te realiseren, werkten we samen met Julie Daene van Autoworld en Klara Herremans van de Musea voor Kunst en Geschiedenis.

We verwelkomden 497 bezoekers in de collecties (363 verkochte toegangskaarten en 134 voucherscans, een twintigtal Museumpassen) en 99 personen schreven zich in voor de extra-murosrondleidingen (4 rondleidingen: 1 FR en 1 NL om 17.30 uur; 1 FR en 1 NL om 19.30 uur).

In 2022 verwelkomden we 262 bezoekers in de collecties en 60 bezoekers voor de vier extra-murosrondleidingen (toen met een limiet van 15 deelnemers per groep).

In 2021 hadden we geen extra-murosrondleidingen, maar verwelkomden we 311 bezoekers.

Parcours Manneken Pis

In het voorjaar van 2023 contacteerde het Koninklijk Legermuseum het Museum van de Stad Brussel en GardeRobeMannekenPis om een samenwerking te bedenken in het kader van de honderdste verjaardag van het Koninklijk Legermuseum in het Jubelpark. Het idee was om tijdens de zomervakantie Manneken Pis-kostuums te presenteren die verband hielden met onze collecties. Zestien beeldjes werden geselecteerd en verspreid door het Koninklijk Legermuseum opgesteld, van eind juni tot eind oktober.

Om deze presentatie nog aantrekkelijker te maken, werd besloten een ludiek parcours voor gezinnen te creëren (kinderen vanaf 5 jaar). De Educatieve dienst koos voor een spelparcours in de vorm van een boekje. Aan elk beeldje was een korte opdracht/vraag/spelletje voor kinderen verbonden, terwijl volwassenen een anekdote of historische context kregen. Aan het einde van de rondgang konden de deelnemers een kleine verrassing (chocolademunten) bij de onthaalbalie ophalen.

Het parcours werd op donderdag 29 juni ingehuldigd. De boekjes werden vanaf vrijdag 30 juni en de hele zomer door aan het publiek uitgedeeld. Na twee weken waren al 600 boekjes in het Frans verspreid. Deze zomeractiviteit was een groot succes.

WE 100 jaar: het eeuwfeest van het Koninklijk Legermuseum op de site van het Jubelpark

Begin januari 2023 gaf de directie de dienst Communicatie en de Educatieve dienst de opdracht een feestweekend te organiseren in de geest van de heropening van de zaal Wapens en Harnassen in oktober 2022. Hiervoor werd het weekend van 7 en 8 oktober 2023 gekozen.

Via een overheidsopdracht kwamen we in contact met verschillende re-enactorverenigingen. We vroegen hen in de museumzalen en op de esplanade van het Jubelpark activiteiten te plannen (demonstraties, uitleg, facsimile-tentoonstellingen, re-enactments, rollenspellen, creatieve en ludieke workshops, enz.).

Dit programma voldeed blijkbaar aan de verwachtingen van het publiek, want we mochten in de loop van de twee dagen 2.318 bezoekers verwelkomen.

De reacties van zowel het publiek als de media waren zeer positief. We hadden het geluk op zaterdagmiddag live in het tv-journaal van RTL en op zaterdagavond in het RTBF-journaal aan bod te komen.

Museum Night Fever

Dit jaar vond Music Night Fever op zaterdag 21 oktober plaats. Met dit evenement wenst Brussels Museums het imago van musea op te schonen, de boel op te schudden, musea voor iedereen toegankelijk te maken en een stem te geven aan diegenen die in culturele instellingen vaak ondervertegenwoordigd zijn.

Het evenement wil musea op een andere manier openstellen, de gevestigde orde doorbreken en culturele instellingen in feestelijke verwonderingsoorden omtoveren. Om opkomende kunstenaars voor het voetlicht te brengen, koos het Legermuseum ESA Le 75 (Woluwe) als partner, een kunstacademie die verschillende opties aanbiedt. We werkten samen met de laatstejaarsstudenten van het baccalaureaat ‘Meervoudige Beelden’ en ‘Schilderen’, onder leiding van een van hun docenten, David de Tscharner.

We verwelkomden 2.155 bezoekers (ter vergelijking: Music Night Fever werd in 2020 geannuleerd; 1.265 bezoekers in 2021; 2.872 bezoekers in 2022).

Deelname aan de studiedag ‘Hoe kan het Museum een educatief instrument zijn voor het begrijpen van actuele gebeurtenissen?’

Op woensdag 26 april 2023 vertegenwoordigde Sandrine Place het War Heritage Institute op de studiedag ‘Hoe kan het museum een educatief instrument zijn voor het begrijpen van actuele gebeurtenissen?’, georganiseerd door het Mons Memorial Museum. De Educatieve dienst analyseerde fake news en informatiekritiek aan de hand van onze collecties m.b.t. propaganda. De verzamelingen van het Koninklijk Legermuseum bestrijken een periode van de 6e eeuw tot de Tweede Wereldoorlog. Recentere of actuele conflicten, zoals de oorlog in Oekraïne, worden daarom niet direct behandeld, maar kunnen via conflicten uit het verleden indirect worden aangekaart. Oorlogen volgen steeds dezelfde patronen en vergelijkbare concepten (propaganda, exodus, leven aan het front, menselijke relaties, het lot van burgers). Musea die de geschiedenis illustreren spelen daarom een rol bij het verklaren van actuele

gebeurtenissen, het contextualiseren van conflicten en het beantwoorden van vragen van jongeren.

ONZE TENTOONSTELLINGEN

Naast de vele herdenkingsactiviteiten organiseert het War Heritage Institute ook tentoonstellingen die het brede publiek de kans bieden om ons militair en historisch erfgoed vanuit nieuwe invalshoeken te ontdekken. Sommige tentoonstellingen zijn permanent, andere tijdelijk en wisselen regelmatig van thema, zodat bezoekers telkens nieuwe verhalen kunnen ervaren. Ze vinden zowel binnen als buiten onze muren plaats, presenteren geschiedenis op een toegankelijke en visueel aantrekkelijke manier en brengen ons erfgoed dichter bij diverse doelgroepen.

Ook in 2023 hebben we dit aanbod verder uitgebreid en boeiende tentoonstellingen voorbereid en opgezet.

PERMANENTE TENTOONSTELLINGEN

Koninklijk Legermuseum Brussel

- **Renovatie van de zalen '14-'18** (2023-2024): In lijn met het zogenaamde 'kleine stapjes'-beleid van de algemene directie hebben we de herinrichting van de zalen over de Eerste Wereldoorlog voortgezet. Na de creatie van een vitrine over de Balkanlanden ontwierpen we een nieuwe vitrine (1500 x 150 cm) die verschillende landen belicht (Japan, Siam, India), evenals het Australian and New Zealand Army Corps (ANZAC) en de Poolse en Tsjechische legioenen. De inhoud van de 'Italiaanse' vitrines werd met het oog op de implementatie in 2025 eveneens herbekeken, met de hulp van Clément Tahir.

  POC: Pierre Lierneux en Olivier Van der Wilt

- **Project BRAIN-be 2.0 / CAHN (BELSPO)** (*Congo Arab Heritage in Historical Narratives*) (2023-2024): nieuwe opstelling van de collecties over Congo-Vrijstaat in de Historische Zaal. De vier vitrines werden volledig heringericht op basis van de meest recente historiografische gegevens, met als doel bezoekers objectieve en genuanceerde informatie over deze roerige periode van de kolonisatie van Congo te bieden. Multimediacontent werd eveneens gecreëerd.

  POC: Pierre Lierneux

- **'Hollandse' Zaal** (1815-1831): De vitrines hebben een volledige modernisering ondergaan (nieuw ontwerp, LED-verlichting, verrijkte inhoud en vernieuwde iconografische presentatie), waardoor de bezoeker een grondig herbekeken, verbeterde en moderne zaal te zien krijgt, die onder andere de periode van de Belgische Revolutie behandelt.

  POC: Olivier Van der Wilt en Pierre Lierneux

- **Project 'stand Zeppelin'**: herinrichting van de ruimte gewijd aan de luchtschepen, waarvoor het Koninklijk Legermuseum over uitzonderlijke collectiestukken beschikt, met objecten die uniek ter wereld zijn.

  POC: Olivier Van der Wilt en Manuel Duran

Bastogne Barracks

Inrichting van de L2-hangar (2023-2024) van het restauratiecentrum voor pantservoertuigen van Bastogne Barracks. Voor het NUTS Weekend van 2024 zal deze hal artillerietrekkers en -stukken herbergen die tijdens de Slag om de Ardennen werden ingezet. De opstelling zal een aanvulling vormen op de hallen 'Battle of the Bulge' en 'Mechanical Warfare'.

Ben Schraverus en Pierre Muller hebben hiervoor een belangrijke bijdrage geleverd.

Commandobunker Kemmel

Project m.b.t. de ontwikkeling van het toekomstige onthaalgebouw (2026-2027) van de commandobunker. Deze ondergrondse bunker, gebouwd tijdens de Koude Oorlog, was bedoeld om in geval van oorlog het Belgische opperbevel te huisvesten (2023-2024).

POC: Jan Van der Fraenen en Franky Bostyn

Breendonk Memorial

- **Herinrichting van de twee ruimtes gewijd aan de biografieën van enkele politieke gevangenen en raciale gevangenen (Joden)** die tussen 1940 en 1944 door de nazi's in het Fort van Breendonk werden geïnterneerd. De iconografie en het audiovisuele materiaal kregen een grondige opfrisbeurt (2023-2024).

  POC: Olivier Van der Wilt

- **Project 'Interpretatiecentrum'**: opstart van een project m.b.t. de creatie van een interpretatiecentrum dat de boodschap die door Breendonk wordt gebracht in de actualiteit moet verankeren (2023-2024).

  POC: Jef Vrelust

TIJDELIJKE TENTOONSTELLINGEN

- **Tentoonstelling 'Manneken Pis'** (zomer 2023): opstelling van een vijftiental Manneken-Pis-beeldjes (vriendelijk uitgeleend door de musea van de Stad Brussel). Dit emblematische personage, voor de gelegenheid getooid in kostuumpjes variërend van de middeleeuwen tot de hedendaagse tijd, werd met verschillende stukken uit de museumcollectie geassocieerd.

  POC: Olivier Van der Wilt en Sandrine Place

- **Herinrichting van de vitrines** met collectiestukken van het War Heritage Institute in het **Kabinet van de minister van Defensie**.

  POC: Saskia Van de Voorde en Olivier Van der Wilt

ONZE COLLECTIES

Eén van de grootste troeven van het War Heritage Institute is ongetwijfeld de omvangrijke historisch-militaire collectie, die meer dan 130.000 voorwerpen telt. Op museaal vlak hoeft het instituut de vergelijking met grote internationale spelers dus niet te schuwen. Onze collectie is bovendien transnationaal: tal van legers vochten daadwerkelijk op het grondgebied van wat nu België is, en onze strijdkrachten werden vaak met buitenlands materieel uitgerust.

Dankzij de digitale centralisatie van dossiers – een proces dat binnen het instituut al enkele jaren loopt – kunnen we informatie over bruiklenen, depots en aanwinsten efficiënt met elkaar delen.

Ook in 2023 hebben we deze inspanningen verdergezet om onze collectie duurzaam te beheren en toegankelijk te maken.

AANWINSTEN

- 1.035 collectiestukken geregistreerd in de inventaris, waaronder:
    - Textiel en klein materiaal: 509
    - Numismatiek en faleristiek: 33
    - Varia: 0
    - Kunst, sculpturen en prentenkabinet: 167
    - Vuurwapens: 124
    - Blanke wapens: 13
    - Zwaar materiaal en transmissie: 17
    - Luchtvaart: 172
- 169 nieuwe dossiers voor aanwinsten geopend

Belangrijkste aanwinsten

- ☑ 2023-006 Aankoop Zeige: Ottomaans tenue
- ☑ 2023-019 Aankoop Verstraeten: IJzeren Kruis 1832
- ☑ 2023-034 Aankoop Bonhams: ensemble Lemonnier
- ☑ 2023-063 Gift Nihoul: zelfgemaakt pistool
- ☑ 2023-066 Aankoop Einszwei Gallery: hoofd Mussolini
- ☑ 2023-131 Gift Neys: memorabilia kampen

Aankopen

Uniformstukken van een Ottomaans werktenue (1914-1918)

De collectie 1914-1918 van het War Heritage Institute is een van de meest gevarieerde en toonaangevende collecties in zijn soort. In 2023 werd deze referentiecollectie aangevuld met:

- ☑ Inventarisnummer 202300264: Jas van het werktenue (Ottomaans Rijk, 1914-1918)
- ☑ Inventarisnummer 202300265: Broek van het werktenue (Ottomaans Rijk, 1915-1918)
- ☑ Inventarisnummer 202300266: Riem van een officierstenue (Ottomaans Rijk, 1914-1918)
- ☑ Inventarisnummer 202300267: Sabel voor officieren model 1909, zogenaamde wandelsabel, met schede, koppel en kwast (Ottomaans Rijk, 1909-1918)

Hoofd van Benito Mussolini, door Renato Bertelli

Dit exemplaar, ondertekend met ‘Bertelli R. AXI’, verwijst naar de industrieel geproduceerde terracotta sculpturen uit de periode 1933-1943. Het stuk komt uit de privéverzameling van een Tsjechische kunstenaar die tijdens het interbellum in Rome verbleef, wat de authenticiteit versterkt. Deze sculptuur, die avant-gardistische technieken en futuristische elementen combineert, kan ook als voorloper van de Pop Art worden beschouwd, waardoor het een waardevolle en boeiende aanvulling op ons patrimonium is.

- ☑ Inventarisnummer 202300438: Hoofd in gepatineerde terracotta: Hoofd van Benito Mussolini, naar ‘Profilo Continuo, Testa di Mussolini’, door Renato Bertelli (Italië, circa 1933)

Verzameling van stukken die toebehoorden aan baron Maurice Lemonnier, inclusief ceremoniële kleding, onderscheidingen en foto

Maurice Lemonnier, waarnemend burgemeester van Brussel tijdens de Eerste Wereldoorlog, werd vanwege zijn verzet tegen de Duitse bezetter gearresteerd en naar Duitsland gedeporteerd. Zijn rokkostuum, steek, hoge hoed, geborduurde mouwboorden en memorabilia zijn zeer waardevol voor de collectie van het War Heritage Institute die weinig ceremoniële burgeruniformen telt. De objecten verkeren in goede staat en zullen een belangrijk museaal verhaal van bovenlokaal belang vertellen.

- ☑ Inventarisnummers 202300482-493, 202400001-33, 202400046

IJzeren Kruis en diploma uit 1832 van Alexandre Van Hulst

De Belgische onderscheiding ‘IJzeren Kruis’ uit 1832, verleend aan Alexandre Van Hulst voor zijn heldendaden tijdens de revolutiedagen van 1830, inclusief diploma, is een bijzondere aanwinst voor onze collectie. Dit geheel sluit perfect aan bij onze stukken van de revolutie van 1830 en past in de renovatie en heropening van de ‘Hollandse’ Zaal in 2023.

- ☑ Inventarisnummer 202300634, IJzeren Kruis uit 1832 van Alexandre Van Hulst
- ☑ Inventarisnummer 202300635, Diploma van het IJzeren Kruis uit 1832 van Alexandre Van Hulst (België, 1832)

Schenkingen

Eenschotspistool, type Flobert, zelfgemaakt door verzetsstrijder Hervé Nihoul

Hervé Nihoul, verzetsstrijder, werd op 6 januari 1943 in het Fort van Breendonk geëxecuteerd. Het pistool dat in zijn bezit was als verzetsstrijder is in de familie gebleven en na het overlijden van zijn kleinzoon heeft de weduwe het via een kennis aan het Koninklijk Legermuseum geschonken.

- ☑ Inventarisnummer 202300424, Eenschotspistool, type Flobert, zelfgemaakt door verzetsstrijder Hervé Nihoul (België, 1940-1945)

Borduurwerk met foto, souvenir van Marguerite O, politiek gevangene (België, 1940-1945)

- ☑ Inventarisnummer 202400203, Borduurwerk met foto, souvenir van Marguerite O, politiek gevangene (België, 1940-1945)

BRUIKLENEN

In 2023 waren 23 dossiers in behandeling. Vier dossiers werden afgewezen en vier dossiers geannuleerd.

Tijdelijke tentoonstellingen

In België:

Museum aan de IJzer, Diksmuide

- Tentoonstelling: *Wanneer de dood uit de hemel kwam*
- Data: van 1 augustus 2016 t.e.m. 1 juni 2023
- Aantal collectiestukken: 11

Archeocentrum Velzeke, Zottegem

- Tentoonstelling: *Over vliegen, vallen en … opgraven!*
- Data: van 20 mei 2022 t.e.m. 17 september 2023
- Aantal collectiestukken: 5

Universiteitsbibliotheek KU Leuven, Leuven

- Tentoonstelling: *Japan's Book Donation to the University of Louvain*
- Data: van 28 oktober 2022 t.e.m. 17 januari 2023
- Aantal collectiestukken: 1

Vlaams Architectuurinstituut (VAi), Antwerpen

- Tentoonstelling: *Unfolding the Archives #6 Marcel Raymaekers, pioneer in circular architecture*
- Data: van 5 september 2023 t.e.m. 17 maart 2024
- Aantal collectiestukken: 1

Europa Expo, Luik

- Tentoonstelling: *Extra Muros, au-delà des murs*
- Data: van 22 april 2023 t.e.m. 5 november 2023
- Aantal collectiestukken: 3

In het buitenland:

Musée national d'Histoire militaire, Diekirch, Luxemburg

- Tentoonstelling: *D'Koreaner aus dem Lëtzebuerger Land (1950-1953)*
- Data: van 4 maart 2022 t.e.m. 31 maart 2023
- Aantal collectiestukken: 6

Juno Beach Centre, Normandië, Frankrijk

- Tentoonstelling: *De Dieppe à Juno*
- Data: van 12 maart 2022 t.e.m. 10 januari 2023
- Aantal collectiestukken: 3

Historial de la Vendée, Les Lucs-Sur-Boulogne, Frankrijk

- Tentoonstelling: *Soljenitsyne, un géant de la liberté*
- Data: van 30 november 2023 t.e.m. 26 mei 2024
- Aantal collectiestukken: 1

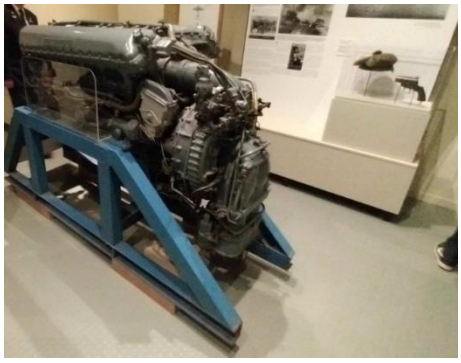

Ruhr Museum, Essen, Duitsland

- Tentoonstelling: *Hände weg vom Ruhrgebiet!*
- Data: van 12 december 2022 t.e.m. 31 augustus 2023
- Aantal collectiestukken: 22

Zeppelin Museum, Friedrichshafen, Duitsland

- Tentoonstelling: *History of the Crossing of the Atlantic Ocean with Airships*
- Data: van 13 december 2022 t.e.m. 3 mei 2023
- Aantal collectiestukken: 1

Musée Dräi Eechelen, Luxembourg

- Tentoonstelling: *Die Bauten der Österreicher*
- Data: van 4 oktober 2023 t.e.m. 14 april 2024
- Aantal collectiestukken: 1

Langdurige bruiklenen

Naast de bruiklenen voor tijdelijke tentoonstellingen geeft het War Heritage Institute ook regelmatig collectiestukken in langdurige bruikleen aan andere musea, gemeenten en militaire of diplomatieke vertegenwoordigingen, zowel in België als in het buitenland.

In 2023 werden zo 2.950 objecten bij 189 verschillende bruikleennemers tentoongesteld.

Vijftien bruikleenovereenkomsten werden voor vijf jaar verlengd, waaronder die voor de Belgische ambassade in Parijs. Twee schilderijen uit onze collecties sieren daar de ontvangstruimte van de ambassadeur.

Vijf nieuwe overeenkomsten werden afgesloten, waaronder die voor het Museum Aan de Stroom in Antwerpen. Dit museum heeft 24 stukken uit onze collecties opgenomen in zijn permanente tentoonstelling 'Stad in oorlog. Antwerpen, 1940-1945', die de impact van de Tweede Wereldoorlog op de stad Antwerpen en haar inwoners toont.

Daarnaast vonden 26 andere bewegingen van stukken plaats (vertrekken of terugkeren naar het War Heritage Institute). Bijvoorbeeld: de nieuwe vitrines in de ontvangsthal van het kabinet van de minister van Defensie in Brussel: vier mannequins in uniformen illustreren daar nu de verschillende componenten van het leger.

DATABEHEER

Bugs en functionaliteiten

In 2023 waren geen nieuwe grootschalige functionaliteiten in de databank voorzien. Kleinere aanpassingen (+/-20) werden echter uitgevoerd en bugs opgelost.

Enkele voorbeelden:

- Keuzelijst aard herkomst
- Meer mogelijkheden voor printen van lijsten (verzekeringswaarde toegevoegd)
- Kleine foutjes in landen rechtgetrokken, afmetingen toegevoegd.
- Quickfind in alle velden (ook nieuwe)
- Aanpassingen lay-out formulieren

Harmonisatie fiches

Tussen december 2022 en december 2023 werden ongeveer 5.000 fiches op status 'ok' gezet en ongeveer 600 op status 'work in progress'.

Vertaling titels

Tussen oktober 2023 en januari 2024 werden 1.443 Franstalige titels voorzien voor fiches met enkel een Nederlandtalige titel.

MuseoPro

Op verzoek van verschillende diensten werd de nieuwe databank MuseoPro ontworpen om het beheer te verbeteren van museale objecten die niet in CollecPro of het ERP-systeem geregistreerd staan. Deze databank zal helpen bij het registreren en lokaliseren van objecten zoals mannequins, decorstukken, educatieve materialen en replica's, waardoor we een beter overzicht van onze inventaris krijgen.

- ☑ 208 fiches werden aangemaakt.

Databank wisselstukken

Op vraag van collega's zal, in dezelfde geest als MuseoPro en in samenwerking met de IT-dienst, een nieuwe databank/inventaris voor het beheer van wisselstukken van voertuigen worden aangemaakt. Dit lijkt ons handig om een overzicht te krijgen van het aanwezige materiaal, dat vaak over meerdere sites van het War Heritage Institute verspreid ligt. De bedoeling is deze stukken in een programma te registreren om ze beter te beheren, waardoor niet nodeloos lang naar materiaal moet gezocht worden of dezelfde stukken opnieuw worden aangekocht of bijgemaakt.

- ☑ 26 fiches werden aangemaakt.
- ☑ 4 accounts werden aangemaakt.

ONS DOCUMENTATIECENTRUM

Het Documentatiecentrum van het War Heritage Institute is, net zoals de centrale administratie, in het Koninklijk Legermuseum gevestigd. Het bewaart en restaureert een uitgebreid erfgoed, hoofdzakelijk op papieren dragers: archieven, boeken en tijdschriften, foto's, posters, kaarten en plannen. De collectie is de omvangrijkste in haar soort in het land en kan de vergelijking met grote internationale verzamelingen moeiteloos doorstaan. De stukken, opgenomen in een inventaris en in diverse databanken, worden in de leeszaal van het centrum ter beschikking gesteld aan het publiek en medewerkers van het War Heritage Institute.

Het hele jaar door ondersteunt de dienst niet enkel particulieren – beginners en experts – maar ook verenigingen, instellingen, studenten (scripties of dissertaties), genealogen, journalisten en wetenschappers bij hun onderzoek. Intern voedt deze collectie tentoonstellingsteksten en didactische documenten voor de Educatieve dienst en de dienst Herinnering, ze verstrekt informatie aan de dienst Communicatie, verrijkt de kennisbasis van het departement Collectiebeheer en breidt de beeldbank van de dienst Productie uit. Dit erfgoed is een essentiële schakel binnen een federale wetenschappelijke instelling.

Het Documentatiecentrum ontvangt regelmatig verwervingsvoorstellen, zowel schenkingen als aankopen, die systematisch worden geanalyseerd. Indien nodig worden de stukken geïnventariseerd en verpakt.

Ook in 2023 hebben we onze dienstverlening versterkt door onze papieren collecties aan te vullen, updaten, inventariseren en verder beschikbaar te maken voor het publiek en personeel.

Gedurende dit jaar verwelkomde het Documentatiecentrum 547 bezoekers (bijna even veel als in 2022 met 579 bezoekers) en werden 213 nieuwe lezerskaarten aangemaakt. In totaal werden 3.411 dossiers (documenten, archieven, boeken, foto's en plannen) in de leeszaal geraadpleegd. Bezoeken aan het leescentrum leverden 47 reproductieaanvragen op, die door de dienst werden afgehandeld. Zo'n 600 informatieaanvragen werden per e-mail verwerkt (via cdoc, booking, repro en e-mailadressen van medewerkers). Tot slot analyseerde de dienst talrijke schenkings- en aankoopvoorstellen.

Bibliotheek

Registratie van 848 publicaties:

- Tijdschriften: 317
- Boeken: 531

Archieven

De archiefafdeling richtte zich hoofdzakelijk op het beantwoorden van lezersvragen, de daaruit voortvloeiende reproductieverzoeken en het klaarmaken van documenten. De inventarisatie ging continu door.

Fototheek

De inventarisatie werd voortgezet, maar verliep aanzienlijk trager:

- Registratie van 100 afbeeldingen in de Photolisting-databank
- Analyse van 20 verwervingsdossiers
- 15 restauraties

De fototheek heeft materiaal aangeschaft om een grote partij fotografische glazen platen (17.286 stuks) te verplaatsen, met het oog op conservering in een veilige externe locatie met geschikte klimatologische omstandigheden. Tegelijkertijd werd een overheidsopdracht getekend voor de huur van een geklimatiseerde opslagruimte. De glasplaten werden verhuisd. De monitoring van de thermohygrometers en het klimaat in de Bordiau-1-reserve werd voortgezet.

Céline Quairiaux, hoofd Fotografie, nam actief deel aan de uitvoering van een calamiteitenplan, met grotere reikwijdte dan het aanvankelijk voorgestelde Plan voor de Bescherming van Culturele Goederen.

Cartotheek – Affiches

De collectiebeheerder was afwezig, maar de dienst beantwoordde desalniettemin talloze verzoeken om informatie uit uiteenlopende vakgebieden zoals geschiedenis, restauratie en bouw. Twaalf affiches uit twee schenkingen werden geïnventariseerd (inventarisnummers 202350001 en 202350012).

Overige activiteiten

Calamiteitenplan

Een taskforce werd opgericht en vergaderde verschillende keren om het plan uit te voeren. Deze taskforce bestond uit Thierry Horbach, Didier Lenfant, Céline Quairiaux, Zoë-Joy Vangansewinkel en Ilse Bogaerts. Sitebezoeken werden afgelegd, o.a. in Breendonk, Ieper en Brussel. Notulen werden opgesteld.

Personeelsbezetting

In 2023 kampte het Documentatiecentrum met een aanzienlijk personeelstekort: twee leden van de fototheek werden niet vervangen (na pensionering of overplaatsing) en drie anderen waren langdurig afwezig. Deze personeelsreductie had een aanzienlijke impact op de ontvangst in de leeszaal en de bijbehorende werkzaamheden, evenals op de activiteiten van de cartotheek, de affichecollectie en de verwerving.

Bij gebrek aan alternatieven werden onder leiding van Patrick Nefors de taken gedeeltelijk over de bestaande collega's verdeeld. Dit werd mogelijk dankzij de inzet van de overgebleven collega's: Dimitri Bienfait, Ingrid Daumont, Erik Janssen, Pierre David en Céline Quairiaux. We

konden ook rekenen op de onschatbare steun van onze vrijwilliger, Sven Lambrechts, die de bibliothecaresse één dag per week in haar taken bijstond.

Van 23 januari tot 17 februari verwelkomde de fototheek een stagiaire van de Ecole des Quatre Vents, Alicia Vicqueray.

Presentaties

- HORBACH, T., QUAIRIAUX, C. 'Méthodologie de travail pour la rédaction et la mise en place du Plan sauvegarde des collections/œuvres/biens culturels (PSBC)', interne presentatie bij het War Heritage Institute aan het Directiecomité, 16 maart.
- HORBACH, T., QUAIRIAUX, C. VANGANSEWINKEL Z.-J., BOGAERTS I., 'Calamiteitenplan', interne presentatie bij het War Heritage Institute aan het personeel, Bastenaken, 11 september.
- VERFAILLIE, F. Project BRAIN-be 2.0 / COLLINT (BELSPO), interne presentatie bij het War Heritage Institute.

Rondleidingen

Op 9 maart gaven Patrick Nefors en Céline Quairiaux een rondleiding (in het Frans) in het Documentatiecentrum en de fototheek voor een Marokkaanse delegatie.

ONS NETWERK

Gedurende 2000 jaar hebben zich op Belgisch grondgebied tal van conflicten afgespeeld, wat heeft geleid tot een gevarieerd en uitgebreid aanbod aan militair erfgoed. Om haar leidende rol op het gebied van conflictgeschiedenis en herinnering verder te versterken, bundelt het War Heritage Institute via het netwerkinitiatief *Belgium, Battlefield of Europe* het militair erfgoed op één platform. Zo wordt de geschiedenis en herinnering van ons land op grotere schaal toegankelijk voor een breed publiek. Daarnaast organiseert het initiatief jaarlijks netwerkdagen en locatiebezoeken voor de aangesloten partners, zodat kennis, ervaringen en best practices binnen het erfgoedveld actief worden gedeeld.

Ook in 2023 hebben we via dit netwerk onze samenwerking met partners verder versterkt.

Verschuivingen binnen de personeelsbezetting zorgden ervoor dat het netwerkproject *Belgium, Battlefield of Europe* vanaf begin 2023 enkele initiële ambities moest bijstellen. De nadruk ging voorlopig primordiaal liggen op een verdere uitbouw van het partnernetwerk en op netwerkpromotie. Niettemin werd in 2023 toch ook de 'B2B'-werking verruimd. Het aantal aangesloten partners steeg in 2023 van 117 naar 142.

Op de website van *Belgium, Battlefield of Europe* werden op de startpagina enkele nieuwe rubrieken ingevoerd; door de regelmatige vernieuwing van de inhoud van deze rubrieken (elk op een vaste dag in de week) oogt de website dynamischer. De website telde in 2023 zo'n 58.338 bezoeken (een flinke stijging t.o.v. 2022, toen op 24.021 afgeklopt werd).

Netwerkpromotie werd verder gevoerd door enkele advertentiecampagnes in hoofdzakelijk gedrukte nichemedia (vrije tijd, militaria) en via Facebook.

In 2023 vonden opnieuw twee netwerkmomenten plaats, exclusief voor de aangesloten partners: in april in het Mons Memorial Museum en in oktober in het Museum Fort Liezele. Naast een uitgebreide kennismaking met de gastlocatie kwamen telkens ook enkele inhoudelijke items aan bod. Tijdens het netwerkmoment in Liezele ging een medewerker van het departement Collectiebeheer ten behoeve van de aangesloten partners uitvoerig in op de mogelijkheden en de procedures voor het in bruikleen krijgen van objecten uit de collecties van het War Heritage Institute.

Nieuw in 2023 was dat er naast deze twee netwerkmomenten ook enkele locatiebezoeken werden georganiseerd. Bedoeling was om aangesloten partners kennis te laten maken met vernieuwingen binnen het netwerk. Werden bezocht: het Musée d'Histoire militaire in Doornik, Kortrijk 1302, Liberation Garden in Leopoldsburg en het Bastogne War Museum.

ONZE WETENSCHAPPELIJKE PUBLICATIES

Eén van de vijf kernopdrachten die het War Heritage Institute bij oprichting kreeg toegewezen, is het uitvoeren van wetenschappelijke studies als toegepast onderzoek ter ondersteuning van de andere vier opdrachten. Als federale wetenschappelijke instelling onder toezicht van de minister van Defensie moet onze productie niet alleen voldoen aan wetenschappelijke criteria, maar ook aansluiten bij de meest recente wetenschappelijke inzichten.

Als wetenschappelijke instelling beschikt het War Heritage Institute over wetenschappelijk personeel. Zo neemt het instituut ook deel aan het wetenschappelijke debat over onderwerpen die onder haar bevoegdheid vallen en werkt daartoe samen met andere wetenschappelijke instellingen en deskundigen.

Ook in 2023 hebben we diverse wetenschappelijke naslagwerken en publicaties uitgebracht in naam van het instituut en van onze collega's, waarmee we de kennis over militaire geschiedenis en erfgoed verder hebben verrijkt.

Publicaties van boeken en artikelen

- ANDRÉ, M., MULLER, P. *Les 10 plus grandes batailles de chars de la Seconde Guerre mondiale*, Aix-en-Provence, Caraktère, 2023.
- BRANS, M. '1918: het project "insignes"', in *Militaria Belgica*, pp. 78-81, 2023.
- HOUBEN, R. *Lodestar III : Sur les traces d'un engin de la Grande Guerre*, in *TNT*, december 2023.
- MULLER, P., DESCAMPS, D. *Les prisonniers de guerre allemands dans le Borinage (1945-1948). Retour sur une captivité de guerre en temps de paix*, in *Annales du Cercle archéologique de Mons*, 2023.
- VAN DE VOORDE, S. 'Enkele penningen in het Koninklijk Legermuseum', in *Militaria Belgica*, 2023.
- DURAN, M. 'Regional diplomacy: re-territorialization as a piece in the neo-medieval puzzle, in Criekemans', D. (ed.), *Geopolitics and International Relations*, Boston & Leiden, Brill/Nijhoff, 2023.
- VANGANSEWINKEL, Z.-J., VAN DE VOORDE, S. 'Hazardous Heritage within the War Heritage Institute', affiche en presentatie voor *Hazardous Heritage: Working with and around dangerous materials in cultural heritage*, Antwerpen, 23 en 24 november 2023.

ONZE WETENSCHAPPELIJKE ACTIVITEITEN

Het War Heritage Institute ontplooit wetenschappelijke activiteiten binnen verschillende domeinen: collectiebeheer (herkomst van stukken, restauratie, documentatie), museografie, fundamenteel onderzoek (hoofdzakelijk ter ondersteuning van tentoonstellingen en herdenkingsactiviteiten), archiefbeheer (in de brede zin, inclusief foto's en kaarten) en militaire geschiedenis. Binnen deze vakgebieden voeren we fundamenteel onderzoek uit, gericht op het vergroten van kennis en inzicht in de geschiedenis van conflicten en het behoud van militair erfgoed.

Ook in 2023 hebben we onze wetenschappelijke activiteiten verder versterkt door onderzoek, samenwerking met externe deskundigen en actieve deelname aan wetenschappelijke netwerken en bijeenkomsten.

REALISATIES

Onthaal van delegaties

Verschillende delegaties werden onthaald en rondgeleid en in het Koninklijk Legermuseum:

- een delegatie van het MNHM Diekirch,
- een delegatie van het Musée des Invalides,
- een delegatie van het NMM Soesterberg,
- een delegatie uit Benin,
- een delegatie van leden van het Willemfonds.

Deze bezoeken waren evenveel gelegenheden om ideeën over museale praktijken uit te wisselen en banden met internationale instellingen aan te halen.

Studiebezoeken en samenwerkingen

- 19 januari – Studiebezoek Faro behoudsmedewerkers Erfgoed - anorganisch materiaal (cursisten glas, keramiek, steen, metaal).
- 27 februari en 11 juli – Expertise van de Elsenborn-kapel op de militaire site: Vera Bras was de contactpersoon van het War Heritage Institute voor overleg en advies over de bewaring van de glasramen met de militaire betrokkenen, de specialiste van het KIK en de dienst Erfgoed van de Duitstalige Gemeenschap.
- 13 december – Bezoek aan het NMM Soesterberg: dit bezoek aan het Nationaal Militair Museum in Soesterberg was bedoeld om onze kennis uit te breiden en gemeenschappelijke projecten uit te werken.
- Samenwerking met Pierre Clavel (voormalig lid van de Raad van Bestuur, evenals lid en eerste voorzitter van de Technische Raad van het Musée des Blindés in Saumur) betreffende de herkomst en correcte identificatie van onze Renault FT-tank in de zaal '14-'18. Deze samenwerking is nog steeds lopende.

- Samenwerking met de leerstoel Wapensystemen en Ballistiek (ABAL) van de Koninklijke Militaire School.

Deelname aan opleidingen, studiedagen en lezingen

- 3 maart – Atelier over fabricatietechnieken van textiel: resultaten van het CAPTex-project, Tervuren.
- 3 maart – Sectordag georganiseerd door de cel Duurzaamheid van het KIK, waarop die haar projecten presenteerde: 'CHrisis : la Protection du Patrimoine en Situation de Crise' en 'Climate2Preserv', evenals het FEDERESCUE-platform (Federal Rescue Strategy for Science and Cultural Heritage), Brussel.
- 14 maart – Studiedag en opleiding 'Erfgoed en vuur', Erfgoedlabo, Leuven.
- 13–14 april – Internationale conferentie 'Incendie et Patrimoine', georganiseerd door de Nationale Federatie van Brandweerlieden van Frankrijk – Bouclier Bleu France, Chantilly.
- 20–21 april – Symposium 'Under the magnifying glass: object-related research in museum-/fashion collections', Amsterdam.
- 8 mei – Opleiding over het updaten van dataloggers van het merk Hanwell, Brussel.
- 16 mei – Netwerkevenement 'Groot Onderhoud, de Klimaateditie', congrescentrum Lamot, Mechelen.
- 23 mei – Inspiratie- en netwerkdag over digitale ontwikkelingen op het snijvlak van immaterieel erfgoed en collecties, FeliX Art & Ecomuseum, Drogenbos.
- 25–26 mei – Symposium 'Coated Fabrics Collection Care', Antwerpen.
- 5 juni – Algemene vergadering ICOM en netwerkdag ICOM Belgium, KMSKB, Brussel.
- 15 juni – Verdiepingscursus glasramen, PARCUM (STAM), Gent.
- 22 juni – Intervisiemoment rond het onderwerp collectiedatabanken met afgevaardigden van andere federale musea (Koninklijke Musea voor Kunst & Geschiedenis, Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium).
- 6 september – Webinar 'Arsenic in Collections', Connecting to Collections Care.
- 11–13 oktober – Tanknet: netwerkactiviteit rond pantservoertuigencollecties, Denemarken.
- 26 oktober – Slotevent digitalisering prentenalbums, Museum M, Leuven.
- 22–26 oktober – ICOMAM Sofia: 'Military history and collections in contemporary society: perspectives, practices and the role of the nation state', Sofia.
- 17 november – Colloquium 'Nouveau regard sur la couleur ancienne en Conservation-Restauration', Brussel.

- 23–24 november – Congres ‘Hazardous Heritage: working with and around dangerous materials in cultural heritage’, Antwerpen.
- 11 december – GRACE: studiedag over kunstcriminaliteit, MSK, Gent.

Podcasts

- 25 augustus – Podcast door Robby Houben: Kroonstukken – Klara: ‘In het Koninklijk Legermuseum vind je één van de oudste tanks ter wereld’.
- 7 november – Podcast door Robby Houben: Snelle geschiedenis – Radio 1 / VRT: ‘Kanonnen’.

INTERNE ACTIVITEITEN

Congressen, conferenties en events georganiseerd door ons instituut

- 4 oktober – Ter gelegenheid van de inhuldiging van de gerenoveerde ‘Hollandse’ Zaal in het Koninklijk Legermuseum vond een inspirerende en informatieve lezing plaats ‘Geschiedenis, Nationale Identiteit & Museaal Verhaal’, georganiseerd door Manuel Duran en Kevin Gony. Dit evenement bracht academici en museumprofessionals rond twee centrale thema’s samen: het ontstaan van de Belgische Staat en de impact ervan op de nationale identiteit, en het nationale verhaal in militaire musea. Volgende onderwerpen kwamen aan bod:
  - ‘Van Waterloo tot Leopold I’: een historische reis door de geboorte van de Belgische Staat, met aandacht voor de wijze waarop deze belangrijke gebeurtenis de Belgische nationale identiteit aanzienlijk heeft gevormd;
  - ‘Transitie’: het snijvlak tussen de vorming van een nationale identiteit en de openbare geschiedenis;
  - ‘Het nationale verhaal in militaire musea’: de uitdagingen en opportuniteiten i.v.m. de voorstelling van de nationale geschiedenis in militaire musea.
- 23–24 november – Congres ‘FAKE, False and Real in Museums, Culture and Society’, georganiseerd door Ilse Bogaerts in samenwerking met Belspo. Wat onderscheidt een authentieke munt van een vervalste munt in museumcollecties? Hoe kan de echtheid van een collectiestuk worden vastgesteld? Dit congres probeerde deze vragen te beantwoorden aan de hand van een reeks casestudy’s en presentaties door specialisten. Tijdens dit evenement kon het War Heritage Institute ook de verschillende reserves van het Koninklijk Legermuseum presenteren.
- 16–17 december – Organisatie van en deelname aan het NUTS Weekend bij Bastogne Barracks in Bastenaken.

Inventarisnazicht en collectiebeheer

- Herinrichting van de zogenaamde 'Hollandse' Zaal door de diensten Textiel en Iconografie, in samenwerking met de dienst Vuurwapens, onder leiding van Natasja Peeters: uitvoering van beheer- en conserveringsacties voor de werken (verplaatsing, evaluatie en behandeling). De dienst Iconografie deed voor de herinstallatie van de stukken een beroep op een bedrijf dat gespecialiseerd is in het verplaatsen van schilderijen op hoogte en vroeg deskundig advies aan het KIK voor de restauratie van een ingewerkte gedenksteen.
- Gedeeltelijk inventarisnazicht van de vitrine met de collectie 'Delvaux'-hoefijzers door de dienst Textiel, in samenwerking met de dienst Vuurwapens.
- Herinrichting van de 'Congolese' vitrines, project BRAIN-be 2.0 / CAHN (BELSPO).

Conservatieprojecten

- Ontwikkeling door de dienst Wapens en Harnassen van een prototype van een steun voor de conservering van kurassen.
- Lancering door de dienst Communicatie van fiches 'Topstukken' voor de website van het War Heritage Institute, in samenwerking met de diensten Productie en Collectiebeheer.
- Opstellen door de dienst Iconografie van een nota over de interne en externe opslagruimtebehoeften voor de collectie Kunst en Iconografie.

Restauraties

Aanvang van de restauratie van twee voertuigen: een M110 en een Churchill MK IV.

DEELNAMES AAN EVENEMENTEN

Demonstraties van voertuigen buiten onze muren

- Tankfest Soesterberg: voorstelling van militaire voertuigen;
- Tanks in Town: tentoonstelling van militaire voertuigen van het War Heritage Institute;
- Opendeurdag van eenheden van Defensie: voorstelling van voertuigen aan het publiek.

Conferenties, colloquia en congressen

- 3 februari – Moderatie door Pierre Muller van de studiedag voor militaire geschiedenis en openbare geschiedenis 'La création des Forces belges libres à Tenby, en 1940', UCL, Louvain-la-Neuve.

- 26 mei – Lezing door Pierre Muller tijdens het colloquium 'Histoire des enfermements (XVI^{e}-XXI^{e} siècles)', EHESS, Parijs: 'Prisonniers de guerre et bataille du charbon : les PG allemands en Belgique (1945-1948)'.
- 4 oktober – Lezing door Manuel Duran 'Geschiedenis, Nationale Identiteit & Museaal Verhaal'.
- 23–25 oktober – Lezing door Arthur Van Rossem in het kader van het ICOMAM 2023 congres 'Military History and Collections in Contemporary Society: Perspectives, Practices and the Role of the Nation State', Sofia, Bulgarije: 'Traversing the minefield between Public Safety and Conservation of Historical Ammunition: The experience of the Royal Military Museum'.
- 23–25 oktober – Lezing door Lisa Jennequin in het kader van het ICOMAM 2023 congres 'Military History and Collections in Contemporary Society: Perspectives, Practices and the Role of the Nation State', Sofia, Bulgarije: 'Challenges and specificity of provenance research in a federal military museum'.
- 23–24 november – Lezing door Natasja Peeters en Ilse Bogaerts tijdens het colloquium 'FAKE, False and Real in Museums, Culture and Society': 'The curious case of Hermann Fegelein's uniform coat. Questions of authenticity of an important Nazi-uniform'.

ONZE COMMUNICATIE-ACTIES

Het War Heritage Institute hecht veel belang aan duidelijke en sterke communicatie. Dit is essentieel om onze positie in het erfgoedlandschap te versterken, onze missie bekend te maken en bezoekers naar de verschillende sites te trekken.

Door communicatie willen we het publiek informeren over onze tentoonstellingen, herdenkingsactiviteiten en collecties, en tegelijk onze expertise en wetenschappelijke kennis delen met een breed publiek.

Ook in 2023 hebben we onze communicatie verder versterkt door gerichte campagnes en acties rond tentoonstellingen, herdenkingsactiviteiten en publieksgerichte initiatieven.

Weekend van het Eeuwfeest: 100 jaar Koninklijk Legermuseum op de Jubelparksite

Ter gelegenheid van dit eeuwfeest kregen de Educatieve dienst en de dienst Communicatie de opdracht het Koninklijk Legermuseum in de kijker te plaatsen en wel met een feestweekend, naar het voorbeeld van het evenement dat in 2022 voor de opening van de zaal Wapens en Harnassen werd uitgewerkt.

Het 'WE100', dat op 7 en 8 oktober plaatsvond, slorpte een aanzienlijk deel van de werktijd op, vermits de voorbereidingen al in januari werden opgestart. Naast het regelen van de praktische aspecten van het gebeuren (organisatie, programmering, administratieve opvolging, enz.) richtte het team zich op het creëren van de communicatiecampagne.

Die werd gebaseerd op een originele affiche, ontworpen als eerbetoon aan het werk 'Episode uit de septemberdagen' van de Belgische schilder Gustave Wappers. De campagne was uiteraard op onze digitale kanalen te zien en werd ook uitgerold in de vorm van een affichecampagne in de straten en stations van verschillende steden, wat het evenement tot een groot succes maakte, mét talrijke vermeldingen in de pers.

Andere communicatieprojecten

Verschillende andere communicatiecampagnes werden voor diverse sites gevoerd: het Manneken Pis-parcours in het Koninklijk Legermuseum, de mobiele herdenkingscampagne 'De muur van Breendonk', het NUTS Weekend bij Bastogne Barracks in Bastenaken, enz. Deze acties droegen bij aan het behoud en zelfs de vergroting van onze zichtbaarheid en die van onze sites bij het publiek.

De Manneken Pis-campagne werd ook bekroond met een nominatie in de finale van de visit.brussels Awards!

Dankzij onze samenwerking met het Ministerie van Defensie konden we de jaarlijkse plechtigheid bij de cenotaaf in Londen bijwonen, een evenement dat het publiek blijft boeien.

Ondersteuning voor andere diensten en opdrachten van het War Heritage Institute

Zoals elk jaar werden de activiteiten van onze instelling onder de aandacht van het publiek gebracht.

De dienst Communicatie promootte verschillende belangrijke initiatieven van de dienst Herinnering en de Educatieve dienst, zoals de reis naar Auschwitz met Simon Gronowski, intergenerationele ontmoetingen met Roberto Israël en Lili Leignel, evenals de promotie van het internationale project 'Verstript Verleden'.

Tal van activiteiten werden in de schijnwerpers gezet, zoals Museum Night Fever, de Nocturnes, activiteiten tijdens schoolvakanties en de samenwerking met partners zoals MuseumPASSmusées en ErfgoedApp.

Voor het Collectiebeheer lag de focus op aanwinsten en bewegingen binnen onze verzamelingen, deelname aan evenementen zoals Tanks In Town en Soesterberg, evenals op de wetenschappelijke conferenties 'At the Origins of Belgium: History, National Identity & Museum Narrative' en 'FAKE, False and Real in Museums, Culture and Society'.

Tegelijkertijd genoten verschillende eenmalige en symbolische acties een grotere zichtbaarheid, o.a. de komst van MuseumPASSmusées op de sites van Breendonk Memorial en Dodengang Diksmuide, de lancering van het NMBS Discovery Ticket in Brussel, de opstelling van een stand voor de nationale feestdag op 21 juli, de promotie van onze collecties ter gelegenheid van de première van de film 'Napoleon' en de tentoonstelling van stripverhalen tijdens de Boekenbeurs.

ONZE ONDERSTEUNINGSACTIVITEITEN

WHI-Connect

WHI-Connect is de socioculturele dienst van het War Heritage Institute en werd opgericht in 2021. In 2022 werd het team samengesteld, bestaande uit collega's uit verschillende diensten en departementen, en in 2023 ging de dienst van start met een volledig jaarprogramma en bijbehorende begroting.

De dienst organiseert culturele, sociale en feestelijke activiteiten voor het personeel (bijvoorbeeld nieuwjaarsdrink, personeelsfeest, korpsmaaltijd en teambuildingactiviteiten zoals een museumbezoek of deelname aan 'De 20 km door Brussel') en biedt steun bij familiale of persoonlijke gebeurtenissen (bijvoorbeeld afscheidscadeaus, premies, toezenden van bloemen).

In 2023 realiseerde WHI-Connect het eerste volledige jaarprogramma en droeg daarmee bij aan het sociale en culturele leven binnen het instituut.

Realisaties

In 2023 hebben we 20 collega's gehuldigd die met pensioen gingen; 18 militaire en 17 burgerlijke onderscheidingen werden uitgereikt.

WHI-Connect heeft ook een premie uitgekeerd voor de viering van vier huwelijken, één geboorte en één adoptie. Vier collega's werden bijgestaan bij het afscheid van dierbaren.

Aan het begin van het jaar ontving elk personeelslid een nieuwjaarsgeschenk: een mok met het logo van de instelling en een doos pralines van de ambachtelijke chocolatier Jérôme Grimonpon (door Gault&Millau uitgeroepen tot Chocolatier van het Jaar 2020 voor Brussel).

Andere activiteiten gedurende het jaar waren onder meer de inrichting van de nieuwe personeelskantine van het Koninklijk Legermuseum (WHI-Café), de organisatie van de nieuwjaarsreceptie, de barbecue tijdens het personeelsfeest en de korpsmaaltijd in samenwerking met de Koninklijke Militaire School. Ook de inzet van pendelbussen voor het vervoer van personeel naar andere sites en de deelname aan de organisatie van colloquia dienen te worden vermeld.

Verdeling van het WHI-Connect-budget in 2023

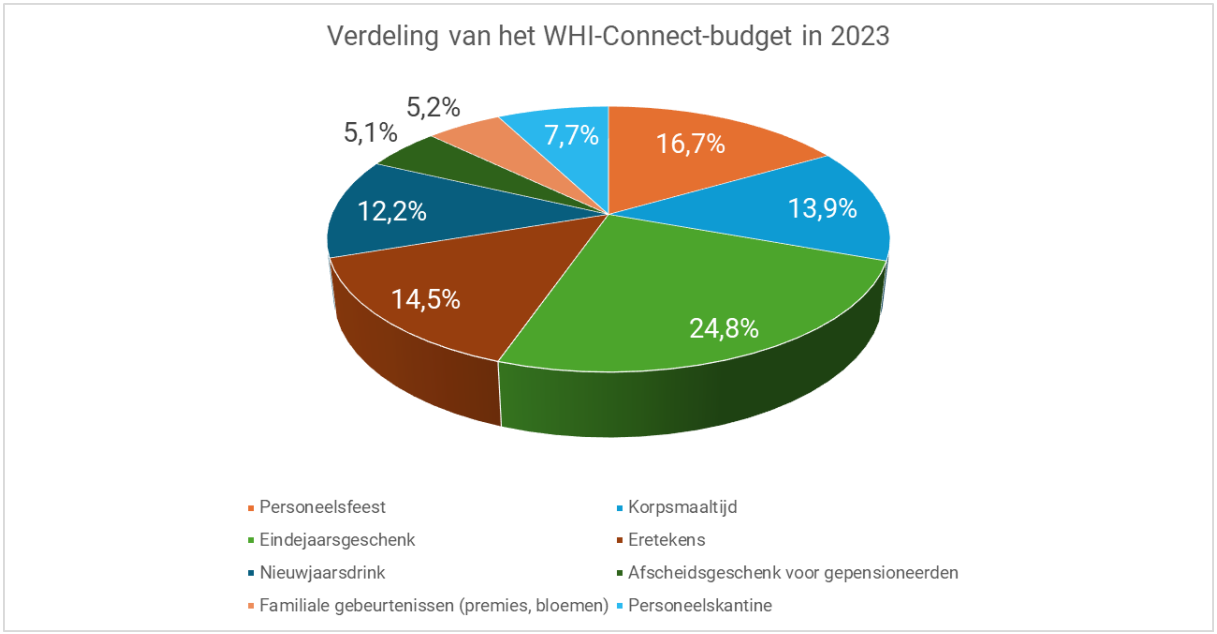

Logistiek

De verschillende taken van de dienst Logistiek omvatten het beheer van schoonmaakproducten, het bestellen van kantoorbenodigdheden, het beheer van het centrale magazijn, het verzenden en ontvangen van post (een taak die is toegewezen aan het centrale secretariaat) en het beheer van de personeelskantine.

Ook in 2023 leverde de dienst Logistiek haar bijdrage aan de succesvolle uitvoering van alle activiteiten binnen het instituut.

Realisaties

In 2023 verzond het centrale secretariaat in samenwerking met BPost 1.162 poststukken, een stijging van 18% ten opzichte van 2022. Deze activiteit vergde een uitgave van 1.663 EUR.

Met behulp van de IT-dienst werd voor het postbeheer een SharePoint-systeem geïmplementeerd. Elke medewerker heeft nu eenvoudig toegang tot de post die hem of haar aanbelangt.

De huur van koffieautomaten en waterfonteinen vertegenwoordigde een uitgave van 7.500 EUR op jaarbasis voor alle sites. De totale kosten voor het aanvullen van de voorraad koffie, water, suiker, melk, koekjes, enz. bedroegen ongeveer 11.000 EUR. Elke site beschikt over een kantine en een warmedrankenautomaat.

Productie

De dienst Productie van het War Heritage Institute bestaat uit fotografen, grafische vormgevers en filmmakers. Ze ondersteunen de interne diensten en departementen bij het creëren van beeld- en grafisch materiaal.

Ook in 2023 bracht het instituut een gevarieerde reeks visuele producties voort ter ondersteuning van plechtigheden, herdenkings- en educatieve activiteiten, tentoonstellingen, communicatie, collectie-inventarissen en andere interne projecten.

Realisaties

In 2023 verzekerde de dienst Productie 72 fotoreportages en 45 videoreportages. De dienst droeg bij aan de organisatie van meer dan 35 evenementen in het Koninklijk Legermuseum en op andere sites van het War Heritage Institute en leverde multimediaondersteuning (klank en licht). Meer dan 180 militaire dossiers werden gedigitaliseerd, goed voor meer dan 12.000 pagina's.

In de studio werden meer dan 300 objecten gefotografeerd, goed voor een totaal van 2.300 afbeeldingen. De dienst verzorgde ook de bewerking en restauratie van gefilmde en gefotografeerde archieven, goed voor een werkvolume van meer dan 1.800 uur postproductie. In 2023 leverde de dienst 73 grafische producties. Daar zaten kleine opdrachten tussen, maar ook grote, meervoudige of langlopende opdrachten zoals:

- Ontwerp van het logo voor de dienst Oorlogsgraven
- Panelen voor de expo in de zaal '14-'18 van het Koninklijk Legermuseum
- Infomappen voor de dienst Oorlogsgraven
- Nieuwe flyers voor Dodengang Diksmuide, Breendonk Memorial en de begraafplaatsen
- Ontwerp van 32 panelen voor de reizende expo over mensenrechten
- Infopanelen voor de tentoonstellingen in Breendonk Memorial
- Grafisch werk voor de expo 'Manneken Pis' in het Koninklijk Legermuseum
- Infopanelen voor de tentoonstelling in de nieuwe hal in Bastogne Barracks
- Uitnodigingen en online banners voor *Belgium, Battlefield of Europe*
- Grafisch werk voor de conferentie 'FAKE, False and Real in Museums, Culture and Society' in het Koninklijk Legermuseum
- Onthaalbrochures voor de dienst Human Resources

Vertaling

De dienst Vertaling van het War Heritage Insitute staat in voor de vertaling van alle schriftelijke en mondelinge documenten die door alle sites worden geproduceerd: teksten en bijschriften voor tijdelijke of permanente tentoonstellingen, content voor websites en intranet, jaarverslagen, promotiebrochures, persmappen en -berichten, notulen van vergaderingen, rapporten en analyses van diverse diensten, bestekken, documenten m.b.t. overheidsopdrachten, pedagogische dossiers, correspondentie, toespraken, antwoorden op parlementaire vragen, dienstnota's, nieuwsbrieven, berichten op sociale media, wetenschappelijke artikelen en publicaties, ondertiteling van reportages, enz.

De dienst kijkt ook teksten na en stelt waar nodig correcties (spelling, grammatica, typografie) of aanpassingen voor om de formulering duidelijker, bondiger of juist explicieter te maken, om zo goed mogelijk aan de verwachtingen van de lezer of bezoeker te voldoen. Inhoudelijke fouten opgemerkt tijdens de revisie worden aan de auteur gemeld en in overleg met hem of haar verbeterd. Publicaties en drukwerk (panelen, brochures, enz.) worden vóór productie voor een laatste controle op vorm en inhoud ook nog naar de vertaaldienst gestuurd.

Sinds juli 2022 verzekert de dienst ook het secretariaat van het BOC (Basisoverlegcomité).

De vertaaldienst van het War Heritage Institute streeft ernaar om binnen de gestelde deadlines nauwkeurige en genuanceerde vertalingen te leveren, die de intentie van de auteur strikt weergeven. Daarvoor worden verschillende middelen aangewend: documentair onderzoek, raadpleging van interne bronnen, overleg met verschillende diensten en voortdurende aandacht voor de specifieke historische en technische woordenschat eigen aan de instelling.

In het digitale tijdperk zijn talloze tools voor automatische vertaling beschikbaar, zoals DeepL en Google Translate. Hoewel ze onmiskenbare en waardevolle ondersteuning bieden, vereist hun gebruik een grondige nabewerking. Zonder deze eindredactie kunnen de kwaliteit, nauwkeurigheid en coherentie van de uiteindelijke tekst niet worden gewaarborgd. In de uiterst specifieke context van het War Heritage Institute blijft deze menselijke aanpak essentieel.

De dienst telt twee medewerkers: een Franstalige vertaalster die vanuit het Nederlands naar het Frans vertaalt en een Nederlandstalige vertaalster die vanuit het Frans naar het Nederlands en naar het Engels vertaalt. Voor vertalingen naar andere talen (hoofdzakelijk het Duits) maakt het War Heritage Institute gebruik van het externe vertaalbureau Oneliner, dat via een overheidsopdracht werd aangesteld. De dienst maakt er een punt van om de inzet van dat externe vertaalbureau tot een minimum te beperken. In geval van al te grote werklast of verlof gebeurt dat dankzij intern overleg en collegiale samenwerking.

De grootste moeilijkheid voor de dienst is het gebrek aan transversale planning. Meerdere vertaalaanvragen kunnen tegelijkertijd binnenkomen, waardoor prioriteiten moeten worden gesteld. Deze rangschikking gebeurt in overleg met de aanvragende diensten of op basis van de behoeften van de directie.

Wat het werkvolume van de dienst betreft, kan het kwantificeren per vertaalde en/of gereviseerde pagina enkel een beperkt beeld van de geïnvesteerde werkuren geven. De complexiteit en de technische aard van de tekst hebben inderdaad een enorme invloed. De

cijfers in de verschillende jaarverslagen weerspiegelen de werkelijkheid dan ook slechts gedeeltelijk.

Ook in 2023 werden alle vertaalopdrachten uitgevoerd en afgerond, zodat informatie tijdig en correct beschikbaar was voor het brede publiek en collega's.

Realisaties

Voor de dienst Vertaling stond 2023 in het teken van verschillende grote projecten, waarbij tientallen, zelfs honderden pagina's moesten worden gereviseerd (in de brontaal) en vertaald (naar de doeltaal, vaak zowel Nederlands/Frans als Engels):

- het project met betrekking tot militaire begraafplaatsen (War Dead Register, borden op begraafplaatsen, folders);
- de teksten en bijschriften voor de renovatie van de zaal '14-'18;
- de teksten en bijschriften voor de renovatie van de 'Hollandse' Zaal;
- het project met betrekking tot de reizende tentoonstelling over de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, uitgewerkt door de dienst Herinnering;
- het project met betrekking tot de topstukken van het Koninklijk Legermuseum, gepresenteerd op de website van het museum;
- het boek 'De gemechaniseerde oorlog' (meer dan 200 blz.).

Naast deze omvangrijke projecten werkte de dienst aan talloze notulen van vergaderingen, Facebookberichten, dienstnota's, dossiers van de dienst Preventie, projecten van de Educatieve dienst, documenten voor het BOC en de Raad van Bestuur, toespraken, inhoud voor het platform *Belgium, Battlefield of Europe*,...

In totaal vertaalde de dienst in 2023 zo'n 870 pagina's naar het Nederlands, 750 pagina's naar het Frans en 300 pagina's naar het Engels, waaraan de gereviseerde pagina's nog moeten worden toegevoegd.

Informatica

De IT-dienst van het War Heritage Institute beheert de technische infrastructuur van de verschillende sites en biedt ondersteuning aan collega's bij digitale toepassingen.

De dienst telt vier gespecialiseerde ICT-technici onder leiding van een diensthoofd.

De taken van de dienst omvatten onder andere:

- de dagelijkse opvolging, de instandhouding en de regelmatige bijwerking van de IT-systemen, het databankbeheer en het onderhoud van de netwerkinfrastructuur;
- hardware- en softwareondersteuning en het toewijzen van licenties (Office 365, Dynamics 365, FileMaker, Adobe, enz.) aan gebruikers;
- het onderhoud van intern ontwikkelde toepassingen en hulpverlening aan de betrokken diensten;
- het beheer van de aankopen en de facturen m.b.t. informatica en communicatietools (leidend ambtenaar voor overheidsopdrachten).

Realisaties

In 2023 werden 43 computers geconfigureerd en aan medewerkers geleverd.

In 2023 ontwikkelde de dienst een applicatie voor het beheer van de fotocollecties van het Documentatiecentrum. Daarnaast installeerde de dienst ook een glasvezelverbinding voor de site in Ieper. In Breendonk Memorial werd een crisisbeheersysteem voor dataherstel geïnstalleerd en werd een applicatie voor de opvolging van overheidsopdrachten ontwikkeld en geïmplementeerd.

De dienst coördineerde de upgrade van Synergy naar EMS (de geautomatiseerde klimaatmonitoringtool van het Koninklijk Legermuseum) en de installatie ervan op een specifieke server die aan de nieuwe technische specificaties voldoet.

ONZE CIJFERS

FINANCIËN

Begroting

De begroting van het War Heritage Institute bestaat enerzijds uit een dotatie vanwege de Staat en anderzijds uit eigen inkomsten gegenereerd door de uitvoering van zijn opdrachten.

Begroting per uitgaven- en inkomstencategorie

De begroting van het War Heritage Institute kwam voor het jaar 2023 op 16.064.027 EUR uit. De realisatie en de verdeling kan als volgt worden weergegeven:

Inkomsten of uitgaven	Omschrijving	Aangepaste begroting 2023	December 2023	Verschil	% verschil
Uitgaven	Aankoop van ander materieel	€ 628.184	€ 559.810	-€ 68.374	-10,9%
Uitgaven	Algemene werkingskosten	€ 4.186.403	€ 4.216.327	€ 29.924	0,7%
Uitgaven	Huur	€ 0	€ 0	-	-
Uitgaven	Gedetacheerd personeel	€ 1.224.588	€ 1.230.811	€ 6.223	0,5%
Uitgaven	Bezoldiging volgens barema	€ 10.024.852	€ 10.158.173	€ 133.321	1,3%
Inkomsten	Verkoop van goederen aan vzw's en particulieren	€ 1.983.806	€ 2.115.285	€ 131.479	6,6%
Inkomsten	Ontvangen subsidies	€ 240.323	€ 234.448	-€ 5.875	-2,4%
Inkomsten	Overdrachten van de institutionele overheid	€ 13.839.898	€ 13.839.898	-	-
BEGROTINGSRESULTAAT		**€ 0**	**€ 24.510**		

Het jaar 2023 werd afgesloten met een begrotingsoverschot (winst) van 24.510 EUR.

Resultatenrekening

	2023	2022
Bedrijfsopbrengsten	**€ 16.189.479**	**€ 15.236.405**
Eigen inkomsten	€ 2.110.554	€ 1.849.063
Lidgeld, schenkingen, legaten en subsidies	€ 14.074.346	€ 13.378.614
Andere bedrijfsopbrengsten	€ 4.579	€ 8.728
Bedrijfskosten	**€ 16.617.086**	**€ 14.909.901**
Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen	€ 5.387	€ 8.573
Diensten en diverse goederen	€ 5.431.509	€ 5.610.288
Bezoldigingen	€ 10.158.173	€ 8.830.895
Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op materiële en immateriële vaste activa	€ 689.933	€ 665.921
Waardevermindering op handelsvorderinen op ten hoogste één jaar	€ -	€ -8.681
Voorzieningen voor risico's en kosten: toevoegingen (bestedingen en terugnemingen)	€ 321.976	€ -208.779
Andere bedrijfskosten	€ 10.108	€ 11.686
Uitzonderlijke bedrijfskosten	€ -	€ -
Financiële opbrengsten	**€ 152**	**€ -**
Terugkerende financiële kosten	€ 152	€ -
Financiële kosten	**€ 134**	**€ 460**
Terugkerende financiële kosten	€ 134	€ 460
Uitzonderlijke opbrengsten	**€ 504.279**	**€ -**
Andere uitzonderlijke opbrengsten	€ 504.279	€ -
RESULTAAT	**€ 76.690**	**€ 326.044**

Per 31 december 2023 bedroegen de totale inkomsten 16.189.179 EUR.

De dotatie en de subsidies vertegenwoordigden 14.074.346 EUR of 87% van de inkomsten, terwijl de eigen inkomsten 13% vertegenwoordigden, oftewel 2.110.554 EUR. De overige uitbatingsopbrengsten bedroegen 4.579 EUR, oftewel 0,03%.

De bezoldiging beliepen 10.158.173 EUR, oftewel 61% van de totale uitbatingskosten.

Het boekjaar 2023 werd afgesloten met een boekhoudkundige winst van 76.690 EUR, vergeleken met een winst van 326.044 EUR voor het boekjaar 2022.

Inkomsten

Verdeling van de totale inkomsten per site

	2023	2022	Verschil	% verschil
War Heritage Institute (centraal)	€ 14.263.356	€ 13.513.300	€ 750.057	6%
Koninklijk Legermuseum Brussel	€ 833.573	€ 766.021	€ 67.552	9%
Breendonk Memorial	€ 702.746	€ 588.316	€ 114.430	19%
Bastogne Barracks	€ 142.615	€ 114.586	€ 28.029	24%
Dodengang Diksmuide	€ 200.821	€ 187.621	€ 13.200	7%
Commandobunker Kemmel	€ 30.799	€ 41.377	€ -10.578	-26%
Gunfire Brasschaat	€ 16.436	€ 16.459	€ -23	0%
TOTAAL	**€ 16.190.347**	**€ 15.227.680**	**€ 962.667**	**6%**

De totale inkomsten stegen met 6% ten opzichte van 2022. Deze stijging was zichtbaar op alle sites, behalve op die van de Commandobunker Kemmel.

Bovenstaande verdeling houdt rekening met de financiële opbrengsten en andere uitzonderlijke baten (exclusief terugbetaling van de schuld aan de Staatskas).

Uitgaven

Detail van de lasten (exclusief burgerpersoneel)

	2023	2022	Verschil	% verschil
Aankoop van goederen	€ 5.387	€ 8.573	€ -3.186	-37%
Subtotaal aankoop goederen	***€ 5.387***	**€ 8.573**	**€ -3.186**	***-37%***
Gedetacheerd personeel	€ 1.230.811	€ 1.495.701	€ -264.891	-18%
Verzorging en onderhoud	€ 887.613	€ 707.270	€ 180.343	25%
Verzorging en onderhoud begraafplaatsen	€ 705.863	€ -	€ 705.863	-
Consultancy, honoraria en ondersteuning	€ 8.475	€ 183.947	€ -175.472	-95%
Advocaten	€ 17.226	€ 76.015	€ -58.789	-77%
Klein materieel	€ 192.597	€ 319.150	€ -126.553	-40%
Verhuringen	€ 100.971	€ 555.195	€ -454.224	-82%
Energiekosten	€ 518.778	€ 507.819	€ 10.959	2%
Bewaking	€ 816.982	€ 768.988	€ 47.994	6%
Grafisch werk en reclame	€ 187.333	€ 218.228	€ -30.895	-14%
Gidsen	€ 274.416	€ 197.501	€ 76.915	39%
Informaticakosten	€ 130.938	€ 164.857	€ -33.919	-21%
Telefoon en post	€ 47.913	€ 45.528	€ 2.385	5%
Restauratiekosten	€ 28.825	€ 56.180	€ -27.355	-49%
Zendingskosten	€ 86.576	€ 116.609	€ -30.034	-26%
Verzekeringen	€ 59.370	€ 75.974	€ -16.604	-22%
Vertaalbureau	€ 1.104	€ 7.141	€ -6.037	-85%
Financiële lasten	€ -	€ 11.478	€ -11.478	-100%
Opleidingen	€ 17.371	€ 41.422	€ -24.051	-58%
Bijdragen	€ 7.300	€ 7.215	€ 85	1%
Diverse	€ 55.530	€ 54.071	€ 1.459	3%
Artiesten	€ 10.424	€ -	€ 10.424	-
Sociaal secretariaat	€ 45.095	€ -	€ 45.095	-
Subtotaal diensten	**€ 5.431.509**	**€ 5.610.288**	**€ -178.779**	**-3%**
Totaal externe kosten	**€ 5.436.896**	**€ 5.618.861**	**€ -181.965**	**-3%**
Afschrijvingen	*€ 1.011.909*	€ 665.921	€ 345.988	52%
Waardecorrectie op vorderingen	€ -	€ -8.682	-	-
Voorzieningen	€ -	€ -208.780	€ 208.780	-100%
Andere bedrijfskosten	*€ 10.108*	€ 11.686	€ -1.578	-14%
Totaal lasten	**€ 6.458.913**	**€ 6.079.007**	**€ 379.906**	**6%**
Uitzonderlijke bedrijfskosten	**€ -**	€ -	-	-
Financiële kosten	**€ 134**	**€ 460**	€ -326	-71%
TOTAAL	**€ 6.459.047**	**€ 6.079.467**	**€ 379.580**	**6%**

De kosten voor gedetacheerd personeel zijn gedaald met 18% ten opzichte van 2023 en bedroegen 1.230.811 EUR.

De onderhouds- en instandhoudingskosten (887.613 EUR) stegen met 25% ten opzichte van 2023 en de bewakingskosten (816.982 EUR) met 6%.

Het Ministerie van Defensie wees een begroting toe voor het onderhoud en de instandhouding van de militaire begraafplaatsen. Dit budget bedroeg 705.863 EUR voor 2023.

Verdeling van de lasten per site

	2023	2022	Verschil	% verschil
War Heritage Institute (centraal)	€ 3.037.186	€ 2.836.779	€ 200.407	7%
Koninklijk Legermuseum Brussel	€ 2.055.941	€ 2.134.670	€ -78.729	-4%
Breendonk Memorial	€ 516.654	€ 418.227	€ 98.427	24%
Bastogne Barracks	€ 340.092	€ 336.302	€ 3.790	1%
Dodengang Diksmuide	€ 189.129	€ 140.053	€ 49.076	35%
Commandobunker Kemmel	€ 104.497	€ 78.856	€ 25.641	33%
Gunfire Brasschaat	€ 130.332	€ 71.867	€ 58.465	81%
Depot Ieper	€ 53.273	€ 41.307	€ 11.966	29%
Depot Landen	€ 31.943	€ 21.406	€ 10.537	49%
TOTAAL	**€ 6.459.047**	**€ 6.079.467**	**€ 379.580**	**6%**

BEZOEKERSAANTALLEN

In 2023 mocht het War Heritage Institute 297.543 bezoekers verwelkomen op zijn sites. Daarbij behaalden alle sites – met uitzondering van Gunfire Brasschaat – hun hoogste bezoekersaantal sinds 2020, wat wijst op een duidelijke heropleving na de moeilijke jaren ten gevolge van de coronacrisis.

Evolutie van de bezoekersaantallen doorheen de jaren

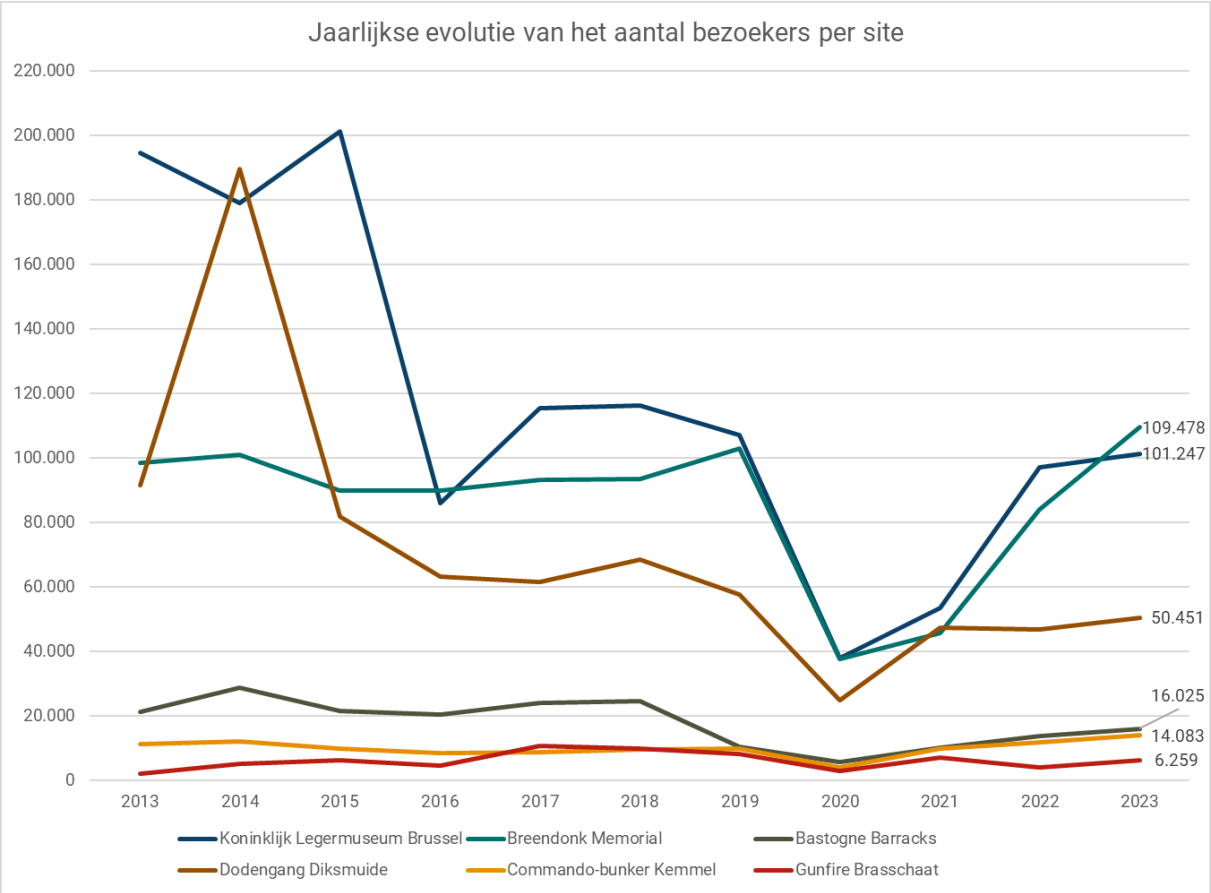

	Koninklijk Legermuseum Brussel	Breendonk Memorial	Bastogne Barracks	Dodengang Diksmuide	Commando-bunker Kemmel	Gunfire Brasschaat	TOTAAL
2013	194.446	98.435	21.347	91.438	11.326	1.934	418.926
2014	179.049	100.904	28.603	189.450	12.093	5.155	515.254
2015	201.177	89.753	21.600	81.874	9.751	6.166	410.321
2016	85.936	89.753	20.286	63.107	8.458	4.686	272.226
2017	115.352	93.041	24.000	61.482	8.781	10.560	313.216
2018	116.148	93.412	24.636	68.447	9.615	9.900	322.158
2019	107.185	102.950	10.367	57.619	9.916	8.047	296.084
2020	37.813	37.758	5.808	24.881	4.047	2.932	113.239
2021	53.353	45.618	10.254	47.323	9.880	7.202	173.630
2022	97.029	83.935	13.602	46.911	11.764	4.023	257.264
2023	101.247	109.478	16.025	50.451	14.083	6.259	**297.543**

De drukste maanden waren april, mei, augustus en oktober, met een absoluut hoogtepunt in oktober toen meer dan 32.000 bezoekers werden geregistreerd. Januari, juni en december waren zoals gebruikelijk de rustigste maanden.

Elke site kende daarbij een eigen piekperiode. Dodengang Diksmuide, Gunfire Brasschaat en Breendonk Memorial ontvingen vooral in de lente en zomer veel bezoekers, omdat een groot deel van hun parcours in openlucht of bij buitentemperaturen afspeelt. Het Koninklijk Legermuseum en Commandobunker Kemmel bereikten hun hoogste bezoekersaantallen in oktober, een maand waarin hun grotendeels indoor bezoekersparcours aantrekkelijk bleek. Bastogne Barracks trok het meeste publiek in december, naar aanleiding van het succesvolle NUTS Weekend.

Maandelijkse bezoekersaantallen per site in 2023

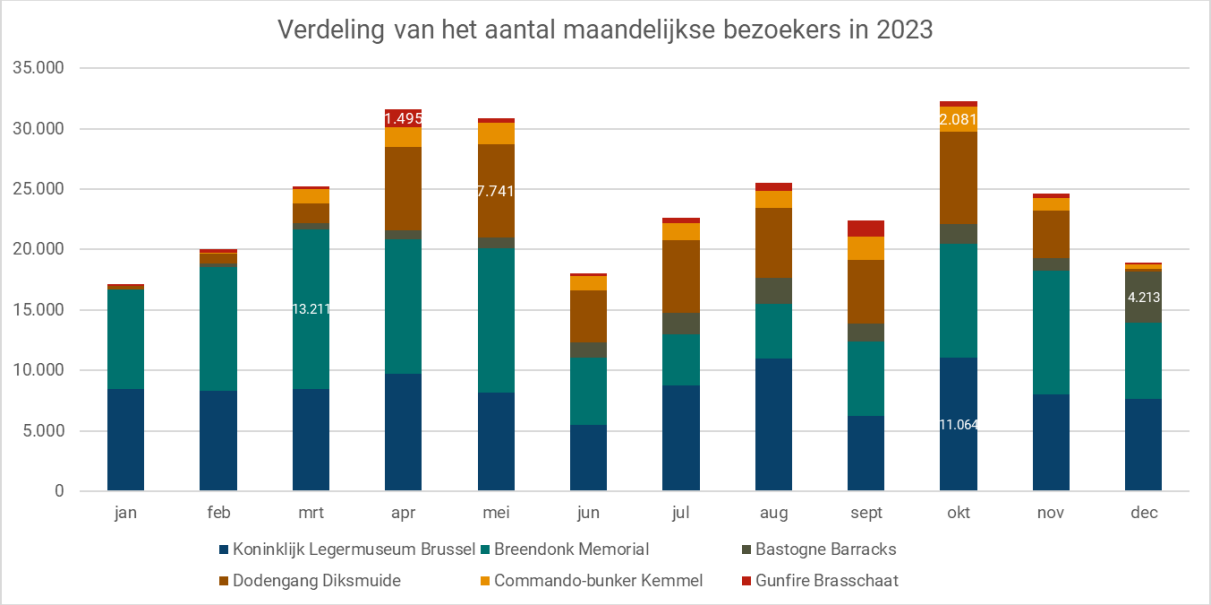

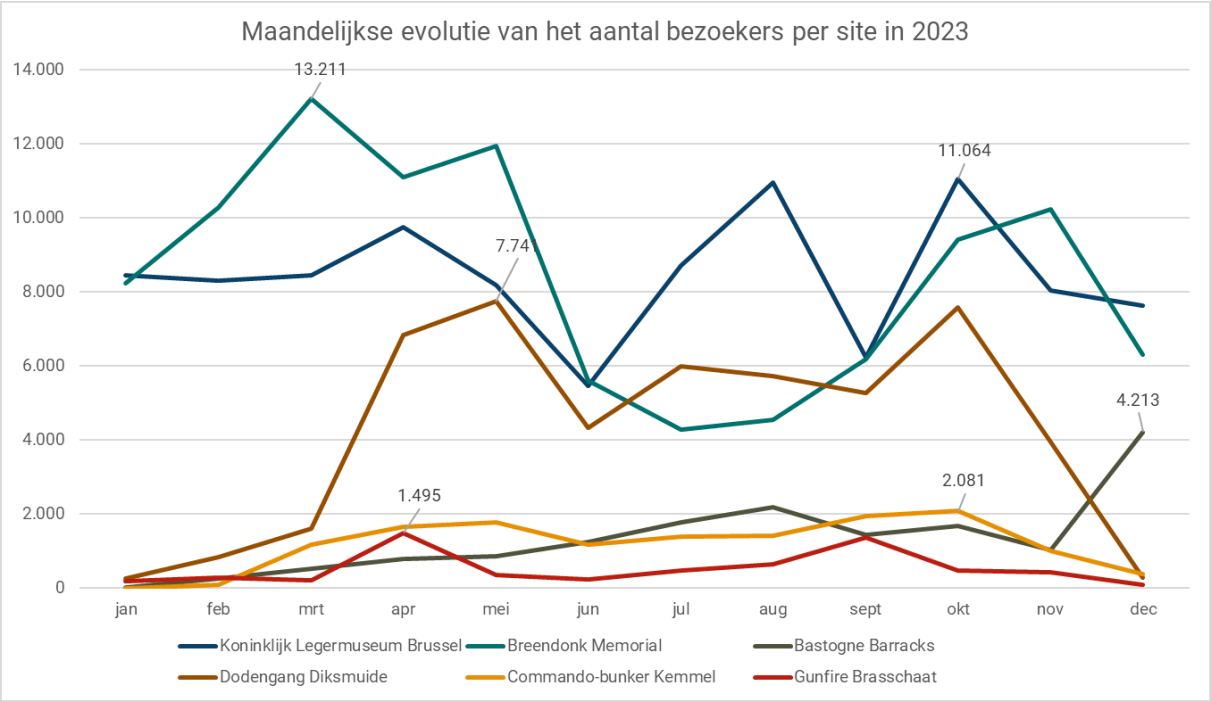

	Koninklijk Legermuseum Brussel	Breendonk Memorial	Bastogne Barracks	Dodengang Diksmuide	Commando-bunker Kemmel	Gunfire Brasschaat
jan	8.440	8.245	27	270	0	195
feb	8.300	10.274	261	833	95	281
mrt	8.447	**13.211**	535	1.616	1.179	219
apr	9.752	11.092	784	6.844	1.656	**1.495**
mei	8.196	11.943	855	**7.741**	1.787	353
jun	5.460	5.602	1.243	4.342	1.170	238
jul	8.727	4.289	1.778	5.989	1.380	471
aug	10.959	4.542	2.189	5.737	1.416	652
sept	6.230	6.192	1.448	5.272	1.937	1.369
okt	**11.064**	9.413	1.674	7.586	**2.081**	473
nov	8.039	10.231	1.018	3.950	996	430
dec	7.633	6.303	**4.213**	271	386	83

PERSONEEL

Op basis van de cijfergegevens van het War Heritage Institute voor 2023 (situatie op 01/01/2023) wordt de samenstelling van het personeelsbestand weergegeven voor de verschillende categorieën: de verdeling per site, per leeftijdsgroep, per geslacht, per taalrol, per niveau, per statuut, per loopbaan, en tot slot de personeelsbewegingen.

Verdeling per site

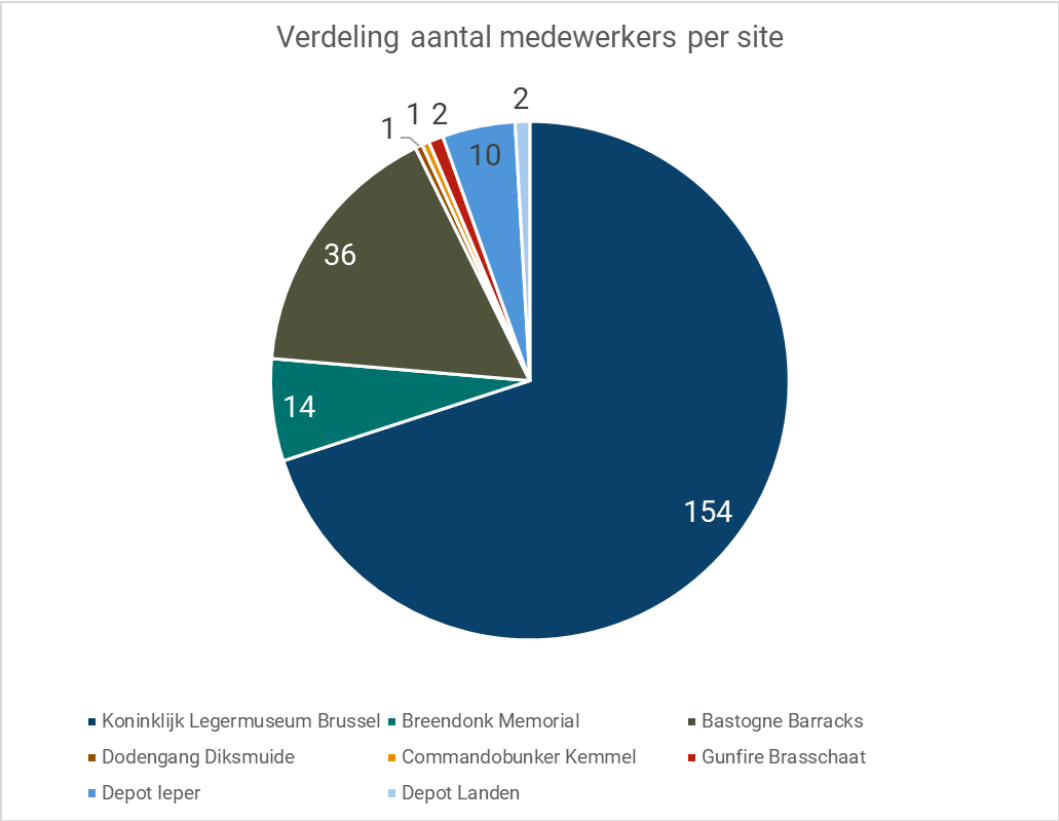

De personeelsleden van het War Heritage Institute werken op 8 verschillende locaties, waarvan 5 sites toegankelijk zijn voor het publiek. De site met de meeste personeelsleden is de hoofdzetel – het Koninklijk Legermuseum Brussel – waar 154 personeelsleden tewerkgesteld worden ofwel 70% van de personeelsleden. In Bastogne Barracks werken 36 militairen ofwel 16,36% van het personeelsbestand. In Breendonk Memorial werken 14 personeelsleden ofwel 6,36% van het personeelsbestand. Bij Commandobunker Kemmel en Dodengang Diksmuide werken 2 personeelsleden ofwel 0,91% van het personeelsbestand. In het depot te Ieper zijn 10 personeelsleden tewerkgesteld ofwel 4,55% van het personeelsbestand. In het depot te Landen zijn 2 personeelsleden tewerkgesteld ofwel 0,91% van het personeelsbestand. In Gunfire Brasschaat zijn 2 personeelsleden tewerkgesteld ofwel 0,91% van het personeelsbestand.

Verdeling per leeftijd

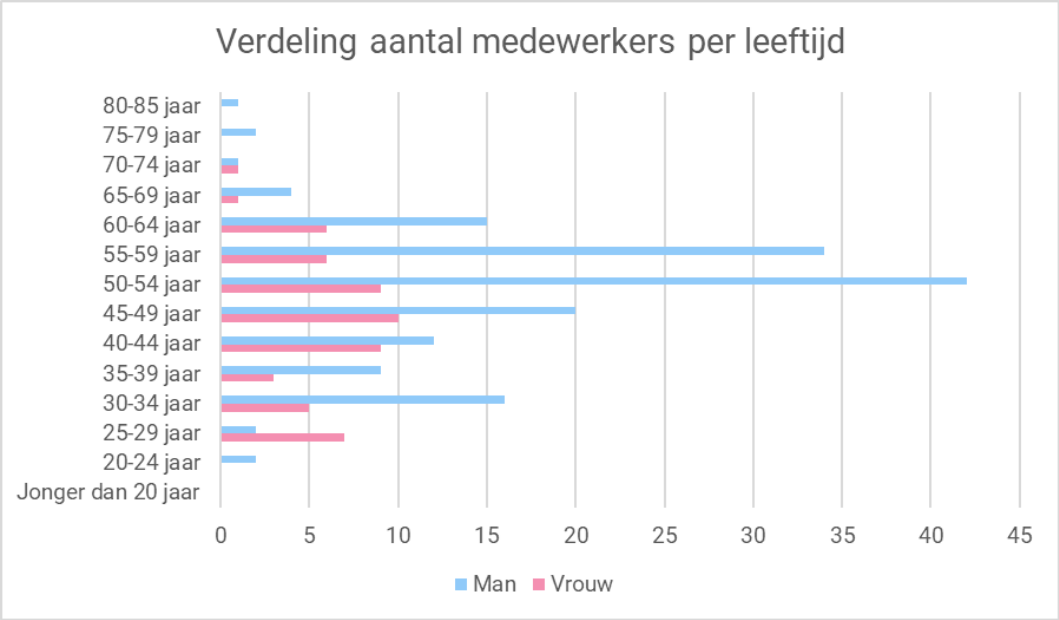

De leeftijdsgroepen worden verdeeld in de groep 'jonger dan 20' en vervolgens in leeftijdsgroepen per 5 levensjaren. We zien dat de leeftijdsgroepen tussen 45 en 59 jaar de grootste personeelsaantallen vertegenwoordigen. Voor elke leeftijdsgroep zijn er meer mannen dan vrouwen, behalve voor de leeftijdsgroep tussen 25 en 29 jaar.

Verdeling per geslacht

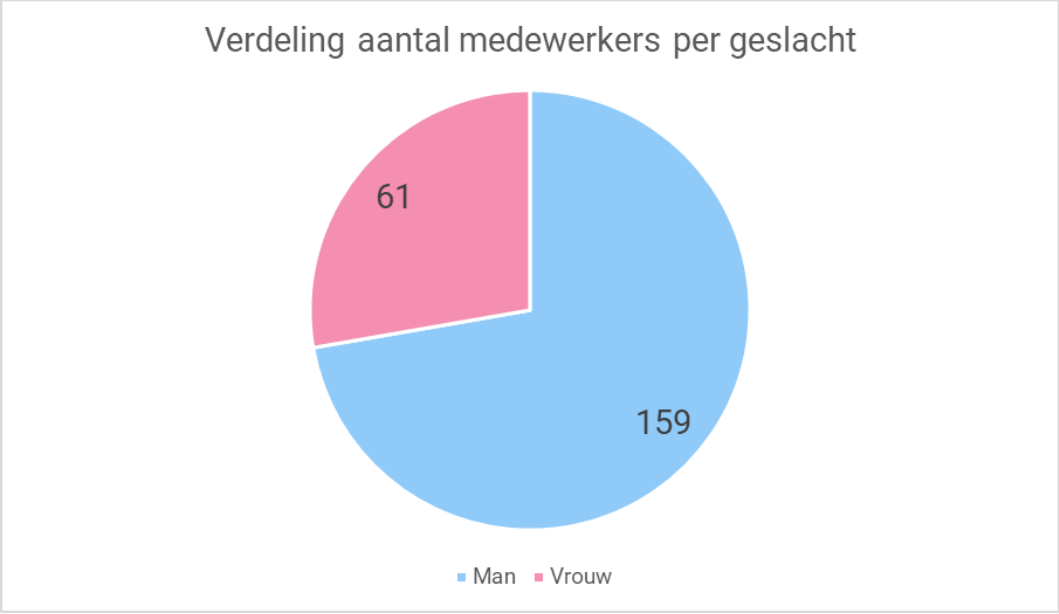

Op een totaal personeelsbestand in 2023 van 220 personeelsleden vertegenwoordigen de mannen 72,27% ofwel 159 personeelsleden. De vrouwen vertegenwoordigen 27,73% ofwel 61 personeelsleden. Het statuut is de grootste verklaring van dit onevenwicht. De militaire personeelsleden zijn overwegend mannen.

Verdeling per taalrol

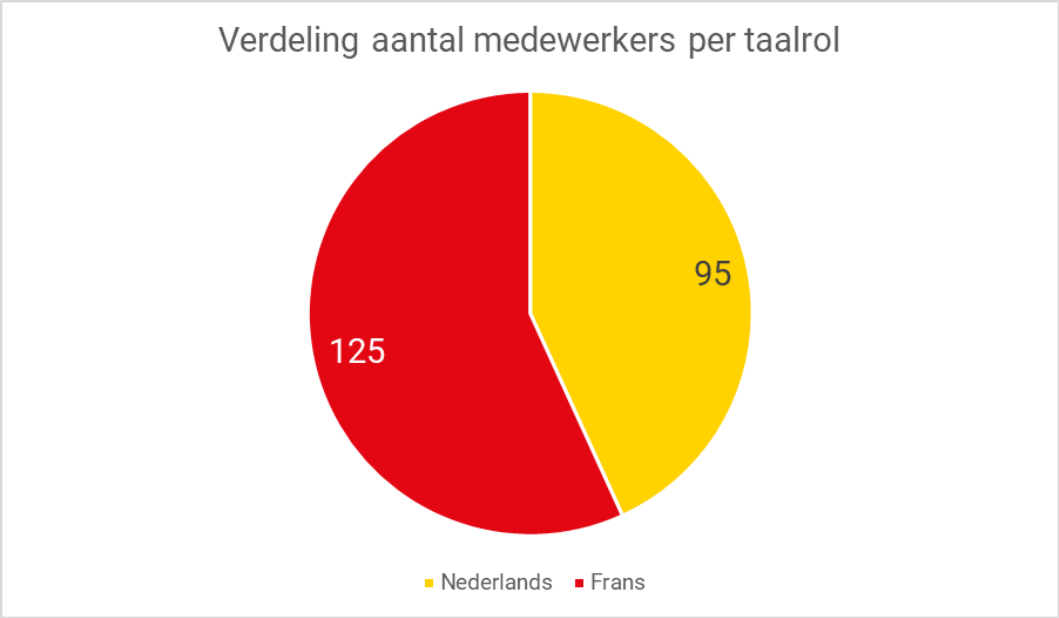

Voor de verdeling per taalrol worden alles sites en het volledige personeelsbestand van 220 personeelsleden geteld. We zien dat de Franstaligen 56,82% vertegenwoordigen ofwel 125 personeelsleden; de Nederlandstaligen 43,18%, ofwel 95 personeelsleden. De verklaring ligt in de verdeling per gemeenschap. In Brussel bestaat een taalevenwicht, maar er zijn meer personeelsleden tewerkgesteld in onze sites in het Franstalige landsgedeelte dan in Vlaanderen.

Verdeling per functieniveau

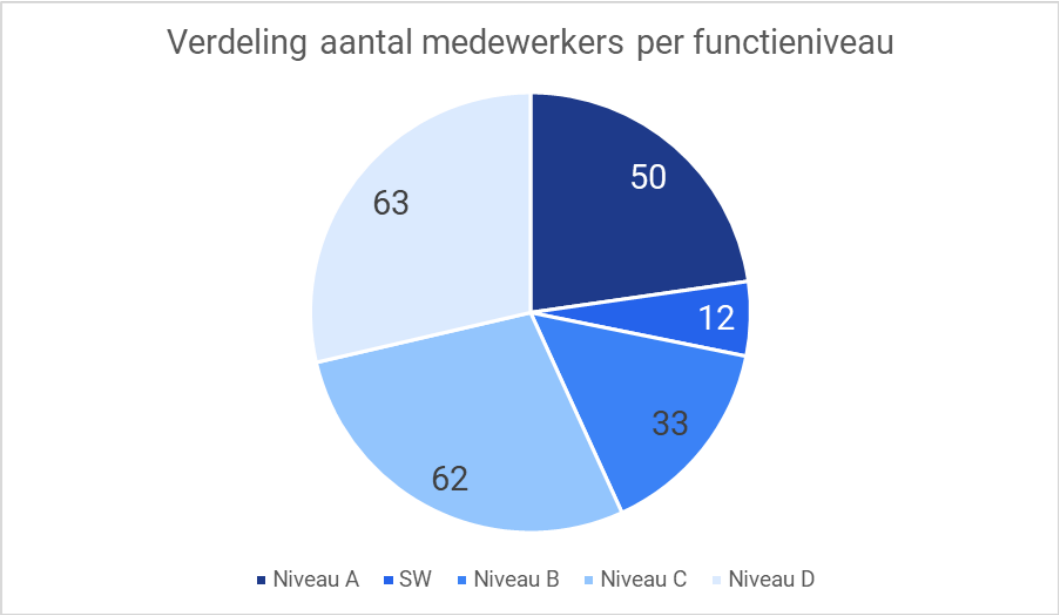

Van de 220 personeelsleden werken 22,73% ofwel 50 personeelsleden op niveau A, 15% ofwel 33 personeelsleden op niveau B, 28,18% ofwel 62 personeelsleden op niveau C, 28,64% ofwel 63 personeelsleden op niveau D en 5,45% ofwel 12 personeelsleden als wetenschappers.

Sinds de oprichting van het War Heritage Institute werden meer inspanningen gedaan tot rekrutering van niveaus A-D en minder van wetenschappers.

Verdeling per statuut

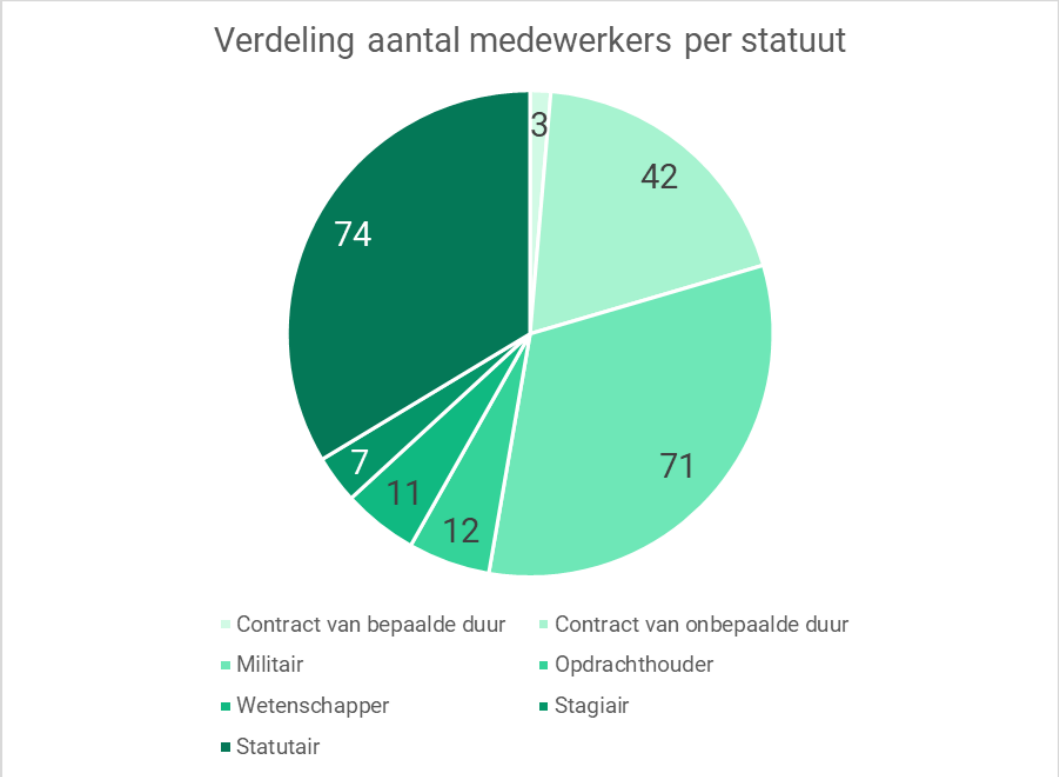

De burgers van het War Heritage Institute vertegenwoordigen de groepen: contracten bepaalde duur, contracten onbepaalde duur, wetenschappers, stagiairs en statutairen.

De militairen, tewerkgesteld in het War Heritage Institute, zijn in totaal met 71 personeelsleden ofwel 32,27% van het totaal van 220 personeelsleden.

De opdrachthouders, aangeworven voor een opdracht van bepaalde duur, zijn met 12 personeelsleden de kleinste groep en vertegenwoordigen 5,45% van het totaal van 220 personeelsleden.

Verdeling per loopbaan

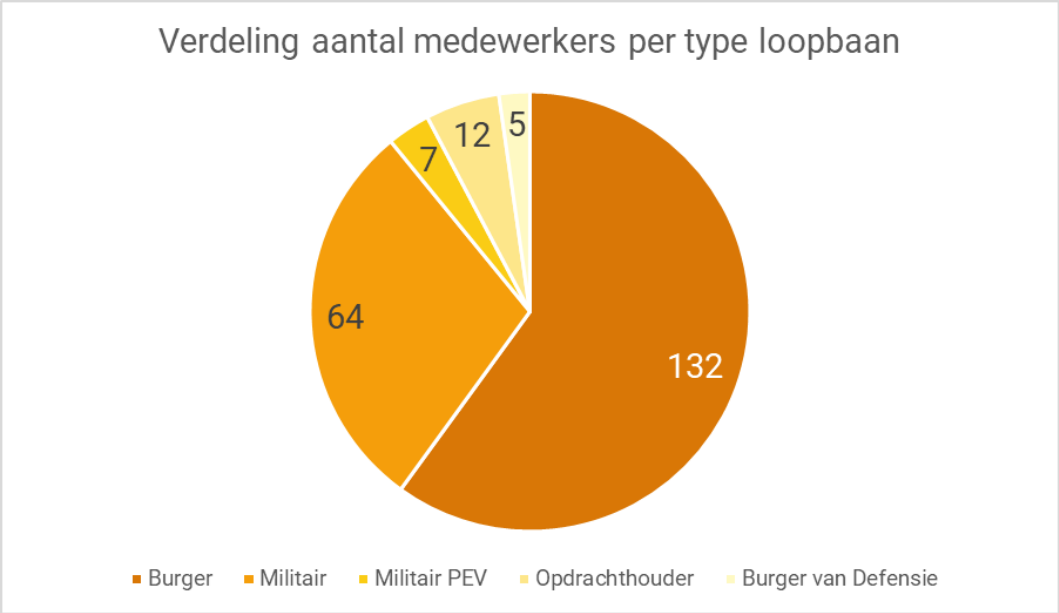

Binnen het War Heritage Institute bestaan 5 loopbaantypes: de burgerlijke loopbaan met 60% ofwel 132 personeelsleden van het totaal van 220, de militaire loopbaan met 29,09% ofwel 64 personeelsleden, de VEP-militairen (verlenging van de loopbaan na de pensioenleeftijd) met 3,18% ofwel 7 personeelsleden, het opdrachthouderschap met 5,45% ofwel 12 personeelsleden en de burgerlijke loopbaan van Defensie met 2,27% ofwel 5 personeelsleden.

Personeelsbewegingen

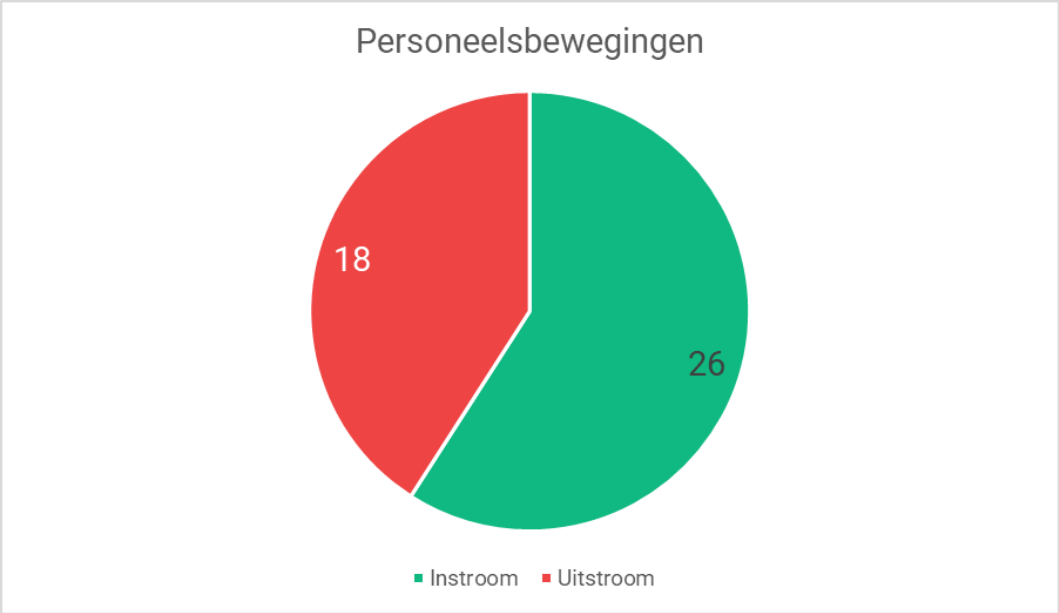

In 2023 werden 26 personeelsleden aangeworven. 18 personeelsleden verlieten de organisatie omwille van pensioen of ontslag.

COLOFON

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
M. Jaupart
War Heritage Institute
Jubelpark 3 • 1000 Brussel

BIJDRAGEN
L. Baeckelandt
V. Bischop
E. Bogaert
E. Bouvier
V. Catrin
G. Corman
I. Daumont
J. Destercke-Hock
L. Frenken
F.-X. Guisen
J. Helsen
S. Janssen
C. Leers
E. Lefèvre
R. Meyntjes
E. Osaer
N. Peeters
B. Petit
S. Place
C. Quairiaux
J. Rennotte
O. Van der Wilt
G. Van Weyenbergh
D. Vanthemsche
H. Vanwymelbeke

VERTALING EN REDACTIE
G. Corman
D. Vanthemsche

COÖRDINATIE, EINDREDACTIE EN VORMGEVING
C. Leers

OMSLAGONTWERP
J. Vantomme

FOTO'S
J. Destercke-Hock
A. Maira
L. Van de Weghe

© War Heritage Institute

www.warheritage.be

/warheritage
@warheritage
/company/war-heritage-institute